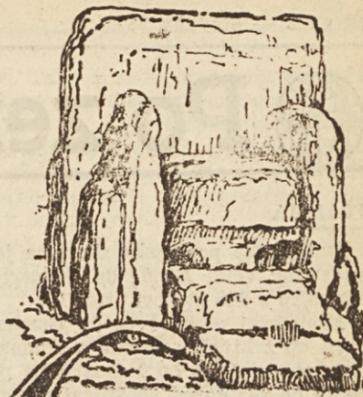

Novoska

Izdaja:

BRITANSKA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

Cene:

Za naročnike:

v tuzemstvu mesečno 2.— šilinga

v inozemstvu mesečno 5.— šilingov

POSAMEZNA ŠTEVILKA 50 GROŠEV

Kronika

Leto IV.

Celovec, 25. junija 1948

Številka 26

Nekaj o propagandi idej

Gonilna sila človekovega udejstvovanja skoro vedno temelji na idejnem prepričanju. Če je zavest ideje tako majhna, da o njej skoro ne moremo govoriti, potem more človekovo delovanje izgubiti vsak zagon in podjetnost. Običajno temelji v takih primerih na nagonu samoohranitve in materialnih koristih.

Ideologi, to je ljudje, ki množicam posredujejo različne ideje in jih razlagajo, morajo računati pri svojem delu na večje ali manjše težave. Ljudi namreč ni tako lahko prepričati, da je nekaj dobro, če se morda njim zdi ravno nasprotno. V takem primeru ustanavljajo nekaveri režimi, ki so tako rekoč realni zastopniki idej, posebne šole, v katerih izobražujejo svoj politični naraščaj in bodoče strankine voditelje. Iz dobe italijanskega fašizma nam je znana fašistična visoka šola »Istituto di mistica fascista«, v kateri je dobivala tako imenovana »fašistična inteligenca« svojo izobrazbo. Tudi nacizem se je briga za vzgojo svojih najstrastnejših zagovornikov, ki so prepričevali ljudi o potrebi nacistične ideje in njenem »zveličavnem« poslanstvu.

Ideja, ki v današnjem času živo čuti potrebo po čim močnejši propagandi svojih načel, je komunizem. Če pogledamo današnji časopis komunističnih držav, nas takoj zbodejo v oči brezštevne »parole«, ki so največkrat že same po sebi nesmisel, skoro vedno pa brez prave podlage. Tudi radio, ki naj ne bi bilo samo sredstvo za širjenje propagande vladajočega režima, je prenašal s propagando. Isto je v tovarni, v rudniku, v šoli, v uradu, na cesti in v kavarni. In če greš na polje ter pogledaš kmeta na njivi, boš videl, da ni sam. Za njim stoji propagandist, ki mu neprenehoma trobi na ušesa. Človek nima niti trenutka časa, da bi sam in v miru presodil položaj in se odločil za ali proti.

Brezštevna množica poklicnih propagandistov jasno dokazuje, da je treba tej ideji stalnih umetnih injekcij, da ostane živa. Podobna je bolniku, ki živi samo še od umetnega dovajanja hrane in zunanje pomoči. A kaj bi bilo, če bi ta propaganda enkrat prenehala? Bi li bolnik še živel?

Če je neki ideji potrebno, da ima celó še po tridesetih letih cele regimente propagandistov, je to dovolj jasen dokaz, da morajo prepričevati narod o nečem, kar njemu ni všeč. Gor.

Moč ZN zavisi od moralne duševne podpore narodov sveta

Na otvoritveni seji svetovne konference za vero, za moralno in duševno podporo ZN je delegat Združenih držav, Warren R. Austin, izrazil svoje prepričanje, da bodo ZN postali mnogo močnejši, če bodo imeli moralno in duševno pomoč narodov sveta.

Smoter konference, katere se udeležujejo predstavniki glavnih ver sveta, je izdelati svetovni program za podporo ZN potom moralnih in duševnih sil.

Austin je poudaril, da je Listina sama primerna podlaga za sodelovanje in za izdelavo sporazumov o medsebojnih prednostih in varnosti ter izjavil:

»Naše težave izvirajo iz dejstva, ker se člani ZN ne poslužujejo na boljši način organizacije.

Organizacija bo postala mnogo močnejša, če se je bodo vlade posluževale za dosego konstruktivnih smotrov. Če bi se narodi odločili vplivati na svoje vlade, da bi se te borile proti pravi sovražnikom — proti nevednosti, predsodkom, bedi, boleznim, sovraštvu in grabežljivosti — in bi se tej nalogi povsem posvetile, bi ZN izpolnili vse nade, ki jih stavijo v njih.«

Berlin — Filadelfija

Maršal Sokolovski je sprejel ponudbo treh zavezniških okupacijskih sil, da se skliče konferenca štirih velesil glede denarne reforme po vsej Nemčiji. Tudi on sam se bo udeležil te konference. V pričakovanju te reforme je meja med Zapadno in Vzhodno Nemčijo skoraj popolnoma zaprta, da bi tako preprečili prenos valut iz enega ozemlja v drugo. V Zapadni Nemčiji je črna borza vsled denarne reforme doživela popoln polom. Cene skoraj vsemu blagu so padle. Zavojček ameriških cigaret stane samo 4 marke, t. j. dve marki manj kot je uradna cena.

V britanski izjavi pravijo, da prihajajo tovorni vlaki iz zapadne Nemčije, ki so namenjeni zavezniški komandanturi v Berlinu po strogem pregledu vsebine na ruski meji med conami v Berlin z velikimi zamudami.

V ameriški izjavi pa poročajo, da se je zaradi ruskega pregleda vsebine tovornih vlakov na meji zmanjšal dovoz premoaga za 18.000 ton.

Glavna uprava železnic v Frankfurtu je sporočila, da bo vzela s 26. junijem iz prometa 17 brzovlakov, ker računa na zmanjšanje prometa v Bi-coni. Britanska vojaška vlada v Berlinu je sporočila, da ne bo dala več potnih dovoljenj nemškimi državljanom za potovanje iz Berlina v zapadne cone, dokler Rusi ne bodo ukinili omejitve potovanja.

Podonavska konferenca v Beogradu

Sovjetsko zunanje ministrstvo je v soboto sporočilo, da so se vlade Združenih držav, Velike Britanije, Francije in Sovjetske zveze zedinile, da se vrši konferenca o Donavi 30. julija v Beogradu.

»New York Times« piše o sprejemu ameriškega predloga za konferenco o svobodni podonavski plovbi s strani Sovjetske zveze: »Sovjetski sprejem predlogov nas lahko navda z upanjem, da bo rešitev enega problema mogla olajšati rešitev mnogih drugih problemov. Ta sovjetski korak je važen v tem smislu, ker se zdi, da hoče pripoznati

Britanske oblasti so uvedle letalski promet med Berlinom in zapadnimi conami ter prevažajo dnevno iz zapadnih con v Berlin 170 potnikov in 10 ton tovorov. Tudi ameriške oblasti so svoj zračni promet ojačile.

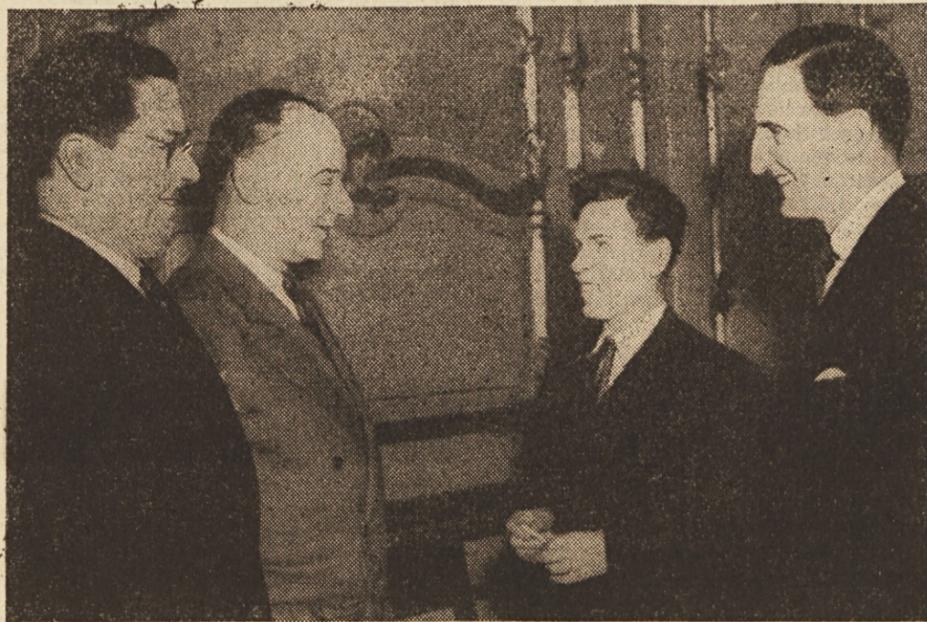
Gospodarske oblasti v Bi-coni Nemčije so sporočile, da bodo z novo nemško marko lahko kupili večje število dosedaj racioniranega blaga. Delno ukinitvev racioniranja je z zakonom določil gospodarski svet Bi-cone, v preteklem tednu. Kdaj bo ta zakon stopil v veljavo, bodo v kratkem sporočili. Med blago, ki ne bo več racionirano, spadajo med drugim avtomobili, kolesa, pisalni stroji, razmnoževalni stroji, ure, zdravniški instrumenti, poljedelsko orodje, kuhinjske potrebščine, šivalni stroji in otroški vozčki.

V prosti prodaji zaenkrat še ne bo mila, goriva za motorna vozila, avtomobilskih gum, premoga in jekla. Tudi živil se nove odredbe ne tičejo. Oblačila ostanejo še vedno racionirana. V prihodnjem mesecu bodo po več letih na splošno lahko prodajali čevlje in obleke, za katere je bilo treba sedaj imeti posebno potrdilo, katerega pa je bilo zelo težko dobiti.

V Frankfurtu je vojaška vlada izdala drugi zakon o novi ureditvi denarja v zapadni Nemčiji. Na podlagi tega zakona bo banka nemških dežel v Frankfurtu popolnoma izdajati nov denar, katerega predvideva denarna reforma.

tudi zahodnim silam pravico sodelovanja pri urejanju podonavske plovbe, ki je življenskega pomena za srednjo Evropo in po kateri bo zahod lahko zopet oživel in dobil svoj vpliv v vzhodni Evropi. Pravico do tega vpliva imajo zahodne sile skupno s Sovjetsko zvezo in še posebej imajo pravico sodelovati pri urejanju prometa po mednarodnih poteh notranje plovbe. To pravico zahodnih držav so potrdili v sporazumih med vojno, kakor tudi v mirovnih pogodbah z Madžarsko, Romunijo in Bolgarijo.«

Možje, ki odločajo o avstrijski pogodbi

Zastopniki štirih zunanjih ministrov na prvi dan posvetovanja o avstrijski državni pogodbi. — Od leve na desno na sliki so: General Chieriere (Francija), Sam Reber (Združene države), Koptomov (Rusija) in Majoribanks (Velika Britanija)

Gospod G. D. Green, upravnik ameriške države Illinois, je otvoril kongres republikanske stranke s sledečo izjavo: »Republikanski predsednik ameriških Združenih držav bo tak človek, ki bo dosegel, da bodo politiko Združenih držav spoštovali v vsakem kongresu po vsej zemeljski obli.«

Kongresu prisostvuje 1.094 delegatov, da izvolijo kandidata stranke za volitve novega predsednika, ki se bodo vršile v novembru. Volivna borba v Ameriki se je pričela že sedaj.

Pričakujejo, da bo ameriška republikanska stranka odobrila program svoje notranje in zunanje politike, ki ga je sestavil in pripravil poseben odbor. Ta program vsebuje evropski načrt za pomoč in podpiranje Organizacije Združenih narodov. V programu republikanske stranke so vnešeni tudi strogi ukrepi proti komunistom. Stranka prav tako priznava judovsko državo »Izrael«.

Dunaj

Avstrijsko prestolnico, Dunaj, so v zadnjih dneh zopet razburile razne ugrabitve avstrijskih državljanov. V četrtek se ni vrnil kriminalni nadzornik v notranjem ministrstvu, Marek, od seje, h kateri so ga telefonično pozvali. Zvezni kancler ing. Figl je vprašal v soboto zaradi tega dogodka sovjetsko predstavništvo, če mu je o Mareku kaj znano. General Šeltov mu je na to sporočil, da so sovjetske oblasti aretirale Mareka, ker je izrabljal svojo službo in organiziral špijonažo proti sovjetskim oblastem, v katero so zapleteni še drugi gospodje iz notranjega avstrijskega ministrstva. Avstrijsko notranje ministrstvo je te ruske obtožbe takoj zavrnilo. Državni tajnik Graf je pozval zavezniški svet, naj naredi takim postopkom konec in se poslužuje korakov, ki so v navadi v civiliziranih državah.

Britanska vlada je sklenila, da bo uradno protestirala na prihodnji seji Zavezniškega sveta na Dunaju proti aretaciji in deportaciji avstrijskega višjega uradnika Mareka.

Vladna ofenziva v Grčiji

Uradno je bilo objavljeno, da ofenziva državnih vojnih sil proti upornikom generala Markosa uspešno napreduje s pomočjo velikih sil topništva in letalstva. Grška vojska je dosegla Konice, kjer se je nahajal uporniški štab. Minister Tsaldaris je na licu mesta z vojsko, medtem ko pričakujejo prihod kralja Pavla.

Marshallova pomoč neokrnjena

Ameriški kongres se je zedinil glede končno veljavne odobritve pomoči v okviru Marshallovega načrta v oni višini, ki jo je predvidevala ameriška vlada. Skrčenje te vsote, katero je predlagal predsednik delitvenega odbora John Taber, za 26 odstotkov, so odklonili. Predsedniku Trumanu so dali popolnomočje, da porabi prvi obrok, ki obsega okrog 6 milijard dolarjev, če je treba tudi že v 12 mesecih, namesto v petnajstih.

Sklep kongresa pomeni popoln poraz izolacionistov v reprezentančni zbornici. S tem, da je odobril skoro celotno vsoto, ki so jo obljubili šestnajstim evropskim državam, je ameriški kongres v zadnji minuti dal možnost razvoja evropskemu obnovitvenemu načrtu.

Po zemeljski obli

ITALIJA

Italijanska poslanska zbornica je podala v četrti vladni Alceide de Gasperi svojo zaupnico s 346 glasovi proti 167.

Ministrski predsednik de Gasperi je izjavil ob zaključku debate o vladnem načrtu v zbornici, da bo demokracija propadla, če ne bo ves narod spoštoval zakonov. Navedel je tudi stroge ukrepe proti onim, ki skrivajo orožje. Pri tem je izjavil: »Mi nismo nastrojeni proti komunizmu, ampak proti totalitarizmu.« De Gasperi se je zavzel tudi za skorajšnjo agrarno reformo, katero pa je treba izvajati postopoma, da ne bi škodljivo vplivala na proizvodnjo.

V teku popoldanske seje je italijanski zunanji minister grof Sforza jasno izrazil stališče italijanske vlade, ki si želi prijateljskih odnosov z Avstrijo.

Glede Trsta je italijanski zunanji minister izjavil, da je italijanska vlada pripravljena sporazumeti se glede te točke z jugoslovansko vlado, da pa ne bo nikdar privolil v to, da bi bila priključitev Trsta Italiji odvisna od priključitve drugih področij Jugoslaviji.

Policija v Milanu je odkrila ogromno skladišče zabojev z razstrelivom, granatami, municijo in številnim orožjem. Skladišča orožja so odkrili tudi pri Varese, Como in Aosta.

Italijanski veleposlanik v Washingtonu Albert Tarchiani se je vrnil iz Italije, kjer se je mudil dva tedna. Ob vrnitvi je izjavil, da izgubljajo komunisti v Italiji stalno na moči.

»Italijanske volitve — je poudaril — so nudile prebivalstvu dokaz, da komunisti niso tako močni, kot so to zatrjevali. Mnogo delavcev — je nadaljeval — prehaja k političnim strankam, ki zagovarjajo ožje sodelovanje z Združenimi državami. Čeprav so Italijani na meji »železne zavese«, so v splošnem optimisti glede bodočih odnosov med Združenimi državami in Sovjetsko zvezo.« — Tarchiani je tudi izrazil svoje zaupanje v italijansko vlado in zatrnil, da je sedanji režim »bolj kakor kdaj koli v stanju obdržati red v vsej deželi.«

FRANCOSKA

V tvornicah gumija v Clermont-Ferrandu pri tvrdki Berougnan je prišlo do težkih spopadov med stavkujočimi delavci in policijo. Stavkujoči so bili deloma oboroženi. V mestu je bil ustavljen celoten promet. V tvornici gumija se je zabarikadiral okrog 200 delavcev. Ko je dobila policija ojačenje s strani vojske, so prišli delavcem na pomoč delavci iz tvornice Michelin. V noči od 16. na 17. junij je prišlo do novih spopadov med policijo in delavci, katerim so prišli na pomoč rudarji iz okoliških rudnikov. Stavkujoči delavci so metali proti policiji steklenice z žvepleno kislino, zaradi česar je bilo okrog 85 policistov ranjenih na obeh. Policija je aretirala okrog 300 oseb. Že 17. so sklenili nekako premirje in se pričeli pogajati z vodstvom tovarne in vladnim zastopnikom, ki je razgovore posredoval.

V soboto so obravnavali spopad v Clermont-Ferrandu v francoski narodni skupščini. Med debato, katero je vodil socialistični notranji minister Jules Moch, je prišlo med socialističnimi in komunističnimi poslanci do pretepa. Položaj v Clermont-Ferrandu je postal manj napet.

Francoska narodna skupščina, ki je v petek obravnavala zakonski osnutek o reviziji zaščite najemnikov, je sprejela odlok, na podlagi katerega bodo s 1. januarjem 1949 povišali najemnine. S postopnim povišanjem najemnin v sledečih petih letih bodo dosegle do leta 1954 najemnine dvojni znesek sedanjih najemnin.

ČEŠKOSLOVASKA

Ob priliki izvolitve Klementa Gottwalda za predsednika republike, je izdal ta obsežno politično amnestijo. Na podlagi te smetnje bodo zmanjšali vse zaporne kazni za splošne prestopke za eno leto. Vse kazni do enega leta bodo spregledali. To se nanaša tudi na denarne kazni. Sodni postopki v slučajih, kjer obsodba ne bo znašala več kot eno leto, bodo ustavljeni.

Amnestija velja tudi za češkoslovaške državljane, ki so zbežali v inozemstvo, če so se vrnili ali če se bodo v teku naslednjih treh mesecev vrnili.

Češkoslovaški sindikalni svet je sporočil, da mu je predložilo ministrstvo za socialno skrbstvo osnutek novega zakona, na podlagi katerega bodo morali delavci delati v vseh tovarnah, v katerih so delali do sedaj samo pet dni, od sedaj naprej šest dni. To podaljšanje delovnega časa utemeljuje s potrebo po dosegi čim večje proizvodnje.

V petek popoldne se je zbralo v tiskarni češkoslovaškega socialnodemokratskega dnevnika »Pravo Lidu«, ki izhaja že 50 let, okrog 700 delavcev, ki so odločno protestirali proti ukrepu vlade, ki hoče s 27. junijem

ukiniti ta časopis. 27. junija se bosta namreč končno javno združili komunistična in socialistična stranka. Delavci so kritizirali komunistično vlado in namestnika ministrskega predsednika Fierlingerja, kateremu so očitali, da ga zanimajo samo lastni interesi, za delavce pa se sploh ne zanima. Fierlinger je, kakor znano pristaš levičarskega krila socialistov in je po njegovih zaslugi češkoslovaška socialistična stranka bila izročena komunistom.

Fierlinger, ki je poizkusil osebno pomiriti delavce, je izjavil, da je treba ustaviti list »Pravo Lidu« zaradi tega, da se prihrani papir za izvoz in se s tem zviša življenjska raven češkoslovaškega naroda. Na to izjavo je odgovoril nek delavec, ki je že 37 let zaposlen pri tem časopisu: »Gospod Fierlinger, ali morete pred našimi ženami in otroki odgovorjati za to, če bomo vrženi na cesto? Imenujete Vi to zvišanje življenjske ravni?«

Po protestnem zborovanju so sklenili delavci sestaviti odposlanstvo, ki bo šlo k ministrskemu predsedniku Zapotockyju in protestiralo proti ustavitvi izhajanja socialističnega časopisa »Pravo Lidu«.

Generala češkoslovaškega letalstva, Janouška, ki je hotel prejšnji mesec pobegniti iz Češkoslovaške, a so ga na meji ujeli, so obsodili na smrt. To kazen so naknadno spremenili v 15 letno ječo.

Varnostne oblasti v Brnu so aretirale 24 oseb, nemške narodnosti, ker so baje hotele izvajati sabotažna dejanja in povzročati nemire in bile v zvezi z inozemskimi zastopniki.

ZDRUŽENI NARODI

Komisija gospodarskega in socialnega sveta Združenih narodov za človečanske pravice je odobrila že več kot polovico členov deklaracije človečanskih pravic, ki jih je sestavil posebni pododbor imenovane komisije.

Med člani, ki so jih odobrili, so tudi oni ki odobravajo pravico privatne lastnine ter svobodo združevanja in zbiranja, nadalje svobodo mišljenja, vesti in vere ter pravico spreminjanja lastne vere.

Sovjetska skupina — Sovjetska zveza, Ukrajina, Bela Rusija, Jugoslavija — se je vzdržala glasovanja o členih, ki se nanašajo na lastnino in na svobodo mišljenja in še o nekaterih drugih členih. Sovjetska zveza je hotela, da bi bila pravica privatne lastnine »podrejena zakonom države, v kateri se nahaja.« Nadalje se je izrazila proti členi o svobodi zbiranja in je predložila popravke, ki pa je bil pozneje odbit, za prepoved organizacij nacističnega, fašističnega ali »protidemokratskega« značaja.

Deklaracija se pričinja z izjavo, da se vsa človeška bitja rodijo svobodna in enaka v dostojanstvu in pravicah. Po naravi sta jim dana razum in vest in morajo eden z drugim postopati v duhu bratstva.

Naslednji člen pravi, da sme biti upoštevanje naravnih pravic podrejeno le tistim omejitvam, ki so potrebne za zaščito pravic drugih in za splošno blagostanje in da teh pravic ne smejo omejevati razlike v rasi, spolu, jeziku, veri, političnem prepričanju ter v narodnosti in socialnem položaju.

Deklaracija zagotavlja svobodo gibanja med narodom ter daje pravico »iskati in dobiti v drugih državah zatočišče pred preganjanjem.«

Naslednji člen daje pravico posamezniku imeti »vlado, ki se ravna po ljudski volji.« Združene države so zahtevale obširnejše besedilo, ki bi se glasilo: »pravico do vlade, ki se prilagodi ljudski volji, s popolno svobodo manjšine, da sme nadalje svobodno izražati svoje prepričanje in postati dejanska večina, kadar bo to volja naroda.«

Posebna komisija ZN, ki pripravlja deklaracijo človečanskih pravic, je potrdila pravice vseh ljudi do dostojne življenjske ravni in do socialne zaščite, ki zagotavlja vzdrževanje v primeru bolezni in starosti. Skupina držav sovjetskega bloka se je vzdržala glasovanja o členu, ki obravnava to snov.

Med nedavno odobrenimi nadaljnjimi člani deklaracije človečanskih pravic so členi, ki jamčijo pravico do dela in do pravičnih delovnih pogojev, pravice do enakega plačila za enako delo in končno pravico do sindikatnega organiziranja.

Nadaljni člen predvideva pravice vseh do brezplačnega pouka v osnovnih šolah in do pristopa do višje izobrazbe na podlagi individualnih sposobnosti.

ZDRUŽENE DRŽAVE

Reprezentančna zbornica je sprejela po daljši debati z 250 glasovi proti 136 zakonski osnutek o splošni vojaški obveznosti in ga predložila predsedniku Trumanu v podpis. Vojaška obveznost velja za ameriške državljane od 18 do 25 leta starosti z izjemo onih, ki so se vojne udeležili, in predvideva 21 mesečno službovanje.

JUGOSLAVIJA

Jugoslovanske oblasti so v soboto zaplenile skladiščno blago malih beograjskih prodajalcev in ga dele na razpolago konzumnim društvom. Ta društva so to blago tekoj dala v prodajo. Časopis »Glas« piše, da je bil ta ukrep potreben zaradi špekulacij zasebnih trgovcev. Praktično je sedaj celotna jugoslovanska mala trgovina v rokah podržavljenih konzumov.

Iz Beograda so uradno sporočili, da so sedaj izključili iz Narodne fronte pred kratkim iz jugoslovanske vlade izključena ministra Hebranga in generala Žujeviča, stara komunistična borca. Žujeviču so vzeli tudi čin generala. Oba sta bila člana politbiroja jugoslovanske komunistične stranke. Glavni tajnik Narodne fronte, Stambolič, ki je zavzel to mesto za Žujevičem, je izjavil, da sta bila oba bivša ministra aretirana in izključena, ker sta dvomila o uspehu jugoslovanske petletke. Sabotirala sta sklepe jugoslovanske komunistične stranke in se skrivala za teorijami, po katerih naj bi bila jugoslovanska petletka ne-realna in neizvedljiva in Jugoslavija ne bi imela moči izvesti jo. Na ta način sta »služila mednarodni reakciji in ostanom kapitalizma.«

Po poročilih iz Zagreba pa je Hebrang še na drug način nasprotoval beograjski vladi. Pravijo namreč, da je bil v vodstvu hrvaških komunistov, ki so nezadovoljni s popolnim obvladanjem sedanjega jugoslovanskega režima s strani srbskih in slovenskih komunistov in iz tega razloga izjavljajo, da so Hrvati proti komunizmu.

KITAJSKA

Provinco Fut Foutčou je upustošila strašna poplava, ki je največja v zadnjih 100 letih. Več 10.000 ha zemlje je pod vodo. Okrog 200.000 ljudi je brez strehe, 10.000 hiš je porušeni, število žrtev pa znaša 100.000 ljudi.

Kitajski parlament je odobril ameriški načrt za pomoč Kitajski in poveril vlado s sklenitvijo tozadevne pogodbe z Združenimi državami.

ŠVEDSKA

Obe zbornici švedskega državnega zbora, sta odobrili predlog, ki predvideva 205 milijonov kron za obrambo države.

Švedski parlament je sklenil zmanjšati vojaško obveznost za tri mesece na vsakih devet mesecev.

MADŽARSKA

Madžarska vlada je odredila z odlokom prevzem vseh poslopij in posestev verskih šol. Prevzem vseh, do sedaj še nepodržavljenih šol, je postal sedaj zakon.

Medžarski kardinal Mindszenti je poslal katoliškim učiteljem zaupno pismo, v katerem jim sporoča, da ne smejo več delovati na podržavljenih šolah.

SVICA

Preteklo nedeljo so v glavnem mestu Švice, Bern, praznovali stoto obletnico sedanje švicarske ustave. Ta ustava, ki je bila sestavljena pred sto leti, je storila iz Švice zvezno državo.

AVSTRIJA

Sovjetski element v medzavezniškem svetu za Avstrijo je odklonil avstrijsko prošnjo za obnovitev diplomatskih odnosov s Portugalsko.

17. junija je zapustilo Avstrijo 760 izseljencev, ki so odpotovali v Čile.

Na letališču v Salzburgu je pristalo pretekli teden romunsko letalo z 20 potniki na krovu. Dva potnika sta izjavila, da se hoteta vrniti.

SOVJETSKA ZVEZA

»Izvestja« in »Pravda« ostro kritizirata sodstvo v Sovjetski zvezi. V »Pravdi« izjavlja glavni državni tožilec Sofonov, da delo sodnikov in tožilcev ni zadovoljivo in da še vedno primanjkuje prave organizacije v boju proti zločinom, posebno proti podkupovanju in špekulaciji. V mnogih primerih so obsodbe premile, v drugih primerih pa obtožujejo funkcionarje in državljane iz nezadostnih razlogov in jih celo obsojajo. Posebno resen je ta položaj zaradi tega, ker stoji za vsako napako sovjetski državljani ali skupina državljanov.

Drobne novice

Združene države bodo poslale delegacijo na mednarodno konferenco za šolstvo, ki se bo vršila v Ženevi od 28. junija do 3. julija. Delegata Združenih držav bosta ravnatelj Galen Jones in Ruth Emiliy McMurry iz prosvetnega ministrstva.

Kanadski zunanji minister Louis St. Laurent se je izjavil za obrambno pogodbo med zapadnoevropskimi državami, Veliko Britanijo, Združenimi državami in Kanado.

Judje in Arabci so se sporazumeli, da bo v Jeruzalemu ustanovljeno ozemlje brez gospodarja, kamor bo strogo prepovedan vstop vsem oboroženim silam. Grof Bernardotte je izjavil, da bo v stanju v teh dneh predložiti nekaj pozitivnih arabskih predlogov. Kralji Abdulah, Faruk in Ibn-Saud se bodo sestali še ta teden ter proučevali palestinsko vprašanje.

Zadnji britanski podkralj Indije in prvi generalni guverner dominijona Indije, lord Mountbatten, je zapustil Novi Delhi in se vrnil v Veliko Britanijo. Lord Mountbatten si je pridobil v Indiji velike zasluge in bo skoro gotovo ostal še nadalje z uspehom pri svojem delu. Pokazal se je za izredno nadarjenega služabnika države.

Naslednik lorda Mountbattena bo 69 letni bramanec Rajegopalačari, ki je bil do sedaj guverner zapadne Bengalije.

Član romunske vlade je zavrnil poročila, ki govorijo o tem, da bo konferenca kominforme v gradu Sinaj, ki je bil nekdanji bivališče romunskega kralja.

Vlada Danske je predlagala Švedski in Norveški, naj ustanovijo skupen parlament, takozvani skandinavski parlament. Naloga tega parlamenta naj bi bila izvajati skupno zunanjo politiko, pri čemer pa bi ostale vse tri države v vseh ostalih vprašanjih neodvisne.

Grška vlada je sprejela od italijanske vlade osnutek za sklenitev pogodbe o prijateljstvu, trgovini in plovi brez političnih točk. Ta pogodba sliči italijansko-ameriški pogodbi. Pogodba hoče olajšati predvsem blagovni in potniški promet med obema državama.

Ministri Zapadne evropske zveze se bodo v teku prihodnjega meseca sestali v Haagu, kjer bodo razpravljali v problemu zapadnih držav.

Istočasno je bilo objavljeno, da se bodo v teku dveh do treh mesecev vršili diplomatski razgovori med zastopniki Združenih držav in Zapadne evropske zveze. To bo prvi korak na poti, da se doseže vojna pomoč za Zapadno Evropo.

Francoski parlament je sprejel nov načrt za zapadno Nemčijo

Po triidnevni burni debati je francoska narodna skupščina sprejela v četrtek predlog štirih vladnih strank za odobritev londonskih priporočil šestih držav glede zapadne Nemčije z 297 glasovi proti 239. Vlada ima torej samo 8 glasov večine. Vkljub temu pa pomeni ta izid precejšnjo utrditev Schumanove vlade. Istočasno pa je s tem odstranjena zadnja zapreka pri novi ureditvi zapadnih con Nemčije.

»News Chronicle« piše v tej zvezi: »Zmago francoske vlade v zadevi sporazuma o Nemčiji lahko označimo z besedami wellingtonskega vojvode, ki je rekel, da je bila njegova zmaga pri Waterlooju presneto tesna, toda glavno je, da je bila sploh dosežena. Tretja sila je bila znova v nevarnosti, pa je vendar zmagala proti skupnemu napadu skrajne leve in skrajne desnice. Močna opozicija je bila izraz globoko zakoreninjene zaskrbljenosti francoskega naroda nad bodočnostjo Nemčije. London in Washington bosta gotovo s oddihom sprejela zunanje-politično zmago francoske vlade, toda pariška debata naj jima bo opomin, da ne smeta preveč skušati francoske vlade in je izpostavljeni preveliki nevarnosti.«

»Daily Telegraph« pa ugiba, kako bo Sovjetska zveza odgovorila na reorganizacijo zahodne Nemčije. Sovjetska zveza ima tri možnosti. Prva možnost je, da sodeluje z zahodnimi zavezniki, druga možnost je, da se zabubi sama vase in nadaljuje z ustvarjanjem vzhodne Nemčije, tretja možnost pa je, da pride s silo iz svojega oklepa. Najverjetneje je, da bo povečala svojo politiko zbadanja zahodnih zaveznikov v Nemčiji in s politiko povzročanja nemirov v zahodni Evropi. Na zadnjo možnost že kažejo nedavni dogodki v Franciji. Za Francijo je največja nevarnost obnovitev vala industrijskih stavk in nemirov. V Clermont-Ferrandu je že prišlo do spopadov med policijo in stavkujočimi. Nad temi dogodki se bodo morali zamisliti tisti, ki so se znašli na isti črti s komunisti glede nemškega vprašanja. General De Gaulle se je v tem pogledu postavil v družino komunistov. Socialisti se bodo morali za to še bolj strniti z ljudskimi republikanci. Kazno je, da je v Franciji toliko ljudi, ki tako malo mislijo za naprej. Franciji pa je silno potrebna ustaljenost. Od nje je odvisna njena varnost, od nje je odvisen uspeh Marshallovega načrta in usoda zahodnoevropske zveze. To dejstvo bo francosko ljudstvo gotovo spoznalo in bo podprlo sedanjo francosko zunanjo politiko bolj, kakor jo je podprla zbornica.

Izjava senatorja Vandenberg:

Zapadna Evropa naj bo kot en narod

Voditelj ameriških izolacionistov, poslanec Taber je v teku svoje borbe proti načrtu za pomoč Evropi dosegel, da je v preteklem tednu reprezentančna zbornica izglasovala približno 25% zmanjšanje posojil za Marshallov načrt.

Najhitrejši odgovor na to pa je dal neki senator, ki se je javil k besedi v senatnem odboru za posojila, zahteval nujnost ter obenem naznanil, da se bo z vsemi svojimi silami boril proti zborničnim sklepom: Arthur Hendrick Vandenberg iz Michigana je bil prepričan da bo uspel.

Arthur Vandenberg se je rodil 22. marca 1884. Po težko polni mladosti se je udeleževal 22 let kot časnikar, potem pa se je posvetil politiki, kjer je postal slaven po svoji včasih nekoliko robati odkritostnosti.

Bil je izolacionist do Pearl-Harbourja, potem pa je postal dragocen sodelavec Roosewelta, kasneje pa njegov politični nasprotnik. Predsednik Združenih držav ga je s posebno nalogo poslal v San Francisco, v London, Pariz, in Vandenberg prav rad pripoveduje, da je kot pripomoček za boljši spomin imel stalno v žepu fotografijo Molotova in Hitlerja, kako se leta 1940. smehljata.

Predsednik senatnega odbora za zunanje zadeve, Arthur Vandenberg, je med tistimi, ki imajo največ izgledov na predsedništvo Združenih držav — seveda le, če bo zdravje njegove žene dopuščalo, da se bo mogel predstaviti volivnemu kongresu republikanske stranke. Naj se predstavi ali ne — naj bo celo poražen, — če že Vandenberg ne bo Trumanov naslednik, ima pa v vsakem slučaju najmočnejše izgleda, da bo Marshallov naslednik.

Predlog resolucije, katero je 28. maja tega leta v prilog »atlantski skupnosti« predložil senatu, in pa poročilo, v katerem je zahteval, da Združene države nedvoumno izjavijo svojo odločnost, da bodo takoj in z vsemi svojimi silami odgovorile na vsak napad na njihovo državno varnost, sta Vandenbergovo ime dvignile med najaktuelnejše na svetu.

Iz članka pa, katerega je priobčil v »Carrefour«-ju, odseva predvsem velika stvarnost.

Pravili so o meni, da sem prvi, ki je zahteval politiko trdne roke napram Sovjet-

ski zvezi. Dejali so tudi, da sem jaz tisti bil, ki je vedno odgovoril z »Ne« na Stalinove zahteve.

Oboji mnenji sta resnični, pa tudi napačni.

Po mojem mišljenju — in nisem edini, ki tako misli, — predstavlja svet celoto, katero nič ne more razdeliti. Socijalen in materialen položaj ter politična varnost meščana v San Franciscu sta v najožji zvezi z junaškim bojevnikom »Haganah«-a, maršalskim pristaniškim delavcem ter kozakom iz Rostova. Vsak človek je člen v neizmerni, nevidni verigi. Prav radi tega sem nasprotnik Wallace-a, čigar najboljši način pridobiti si rusko prijateljstvo, bi se koncem koncev dalo izraziti z »O. K.« na vse, kar Rusija zahteva in kar stori (t. j. strinjati se z vsem, kar ona zahteva).

Taka politika je bedasta in zločinska politika.

Tudi ne pozabim, da sem leta 1945. bil jaz eden med prvimi, ki so zahtevali, naj se Združene države odrečejo svoje izolacije ter svetoval takojšnjo sklenitev pogodbe med Združenimi državami, Sovjetsko zvezo, Francijo in Veliko Britanijo z namenom, da Nemčijo in Japonsko obdržimo razoroženi. Nisem pa mnenja onih, ki bi želeli, da se svet razdeli v dve vplivnostni območji, namreč v rusko in ameriško. To bi nas prej ali slej neizogibno privedlo do razkola.

Zato že tisočkrat vprašujem Sovjete: »Ali hočete mir? In če pritrdite, ali ste pripravljeni prenehati se igrati z ognjem in spoštovati osebno svobodo narodov, katere ste si podvrgli? Naj bo vaš odgovor kakršenkoli že, dodajam še to, da nimate pravice rušiti Marshallovega načrta, ker je to načrt miru.«

Prav nič se ne obotavljam javno povedati: če se sovjetska vlada noče zavzeti za Evropo, se bo Evropa brez nje postavila na noge. Vsled tega tudi nisem nasprotnik zapadnega bloka. Po mojem mnenju in zlasti še z ozirom na dejstvo, da so Sovjeti prodrli v srednjo Evropo, slednja ne bo postala sposobna življenja, če se vse sile evropskega zapada ne združijo v veliko narodno skupnost in ne podvzamejo političnih odločitev, s katerimi bo mogoče zavrniti svetovni vpliv komunistov.

Tukaj moram nekaj pripomniti. Moje besede ne pomenijo, da je neizogibno vsak

komunist moj sovražnik. Mi sami preveč ljubimo svobodo, da bi ovirali kogarkoli v njegovem mišljenju. Vsekakor se pa ne bomo pustili pogoltniti po tistih, ki so se odločili, da nas bodo zahrbtno uničili.

Zaradi tega je zapadni blok postal nujnost: lahko ga primerjamo z varnostnim organizmom ustanov zapadne Evrope. Treba bi bilo, da države kot Švedska, Norveška, Danska, Nizozemska, Belgija, Francija, Italija, Anglija in Združene države podpisajo pogodbo, ki ne bo samo jamčila ozemeljsko nedotakljivost podpisnic, temveč bo vsebovala tudi vse ukrepe za borbo proti komunističnemu vplivu.

Vse države, ki so v tem bloku, se morajo gospodarsko in vojaško združiti. Posamezne pogodbe pa morajo vsebovati določbe, ki bodo izrecno prepovedovale, da bi se katera od podpisnic pogodbe ojačila na račun drugih in vodila imperijalistično politiko.

Nedvoumno pa bi bilo še bolje, če bi si nasprotni naziranj Združenih držav in Sovjetske zveze odkrito pogledali v oči, tako, da bi Vzhod in Zapad mogla vso nevarnost

premeriti. Tako bi se kljub vsemu vendarle našla primerna podlaga za sporazum.

Ponavljam pa, da igra spoštovanje večje vloge kot zaupanje, oboji pa sta za doseg miru neobhodno potrebni. Na mednarodnih zborovanjih naj Rusi torej prenehajo trošiti soli v odprte rane.

Nedavno so mi rekli, da je po poročilih opazovalcev, ki se trenutno mude v Moskvi, rusko stališče sledeče: v Evropi danes tako vre, da je spopad interesov in ideologij med onimi, ki so se odločili za vzhod, in med onimi, ki so se odločili za zapad, absolutno neizogiben. Isti opazovalci tudi trde, da Rusi ne smatrajo, da bi ta ideološki konflikt nujno moral zavzeti obliko vojne, ki bi ne bila druga kot splošno klanje.

Po mojem mnenju pa je treba na to vprašanje gledati takole:

Ali bo prišlo do iskrenega in ustaljenega sodelovanja med moskovsko in ostalimi vladami, z jasnimi predpogoji, da se nobena od njih ne bo vmešavala v zadeve druge, in takrat bomo poskrbeli, da se bodo razvil normalni trgovski odnosi in da se bo mir zajamčil, — ali pa bo ostalo pri nezaupanju, ki lahko privede do skrajnih sovražnosti. Tako torej. Najboljše orožje proti temu zlu pa je ustanovitev nekakega »narodna«, ki bi predstavljal skupnost vseh narodov in to je prvi korak do Združenih narodov sveta. (»Carrefour«).

Grb
Združenih
narodov
je okrogel zemlje-
vid, ki visi na
modrem zastoru
za sedežem pred-
sednika v sejni
dvorani Združenih
narodov.

Spor o šolah na Madžarskem

Pri sporu med državo in Cerkvijo na Madžarskem gre za vse tradicionalne svoboščine madžarskega ljudstva, ki jih skuša komunistični režim uničiti. Vse od takrat, ko so se komunisti polastili oblasti in pričeli spreminjati življenje svoje države v »ljudsko republiko« po sovjetskem vzorcu, je bilo pričakovati, da bo prišlo do spora med katoliško Cerkvijo in komunistično vlado. V totalitarni državi pride vedno do napetosti med Cerkvijo in državo, kajti kakor vse drugo se mora tudi vera podrediti vsemogočni državni oblasti in služiti totalitarizmu, ali pa živeti v preganjanju. Sedanja kriza na Madžarskem se razlikuje od podobnih kriz v drugih državah onstran železnega zastoja po pogumnosti, s katero je rimsko-katoliška cerkev odgovorila na komunistična izzivanja. Krizo je izzval načrt vlade za poddržavljenje župnijskih šol. Madžarski primas kardinal Mindszenty je zagrozil z izobčenjem vsakemu katoličanu, ki bi podpiral načrt vlade, in je izdal pastirsko pismo, v katerem obsoja vlado zaradi njenega terorističnega pritiska. Pozval je tudi katoličane, naj ne berejo več uradnih časopisov in ne poslušajo več radia, ker so vsa ta obveščevalna sredstva pod uradnim nadzorstvom.

Po katoliških vaseh je nastal proti vladi val protestov. Vlada je nato ostro zagrozila, da ne bo dopustila nikake opozicije proti svojemu programu in da bo vsakdo, ki se ji bo upiral, deležen usode izdajalcev, skupno s kardinalom Mindszentyjem, katerega je vlada označila za smrtnega sovražnika takozvanega ljudstva.

Madžari so globokoverno ljudstvo, toda njihovo narodno življenje ni bilo tako osredotočeno okrog katoliške Cerkve kakor na Poljskem, kjer se cerkev in država spopadu izogibata. Na Madžarskem je imela velik vpliv reformacija. Dve tretjini prebivalstva je rimsko-katoliške vere, tretjina pa protestantske, poleg tega pa je tam majhna grško-pravoslavna manjšina, znaten pa je tudi židovski element. Toda patriotizem je vedno družil Madžare v narodno edinstvo. Zato madžarsko ljudstvo združeno močno reagira proti vsakemu napadu na versko področje, kakor ga je na primer zdaj izvršila totalitarna vlada. Versko vprašanje utegne biti na Madžarskem zelo kočljiva zadeva.

Kdo bo po vašem mnenju predsedniški kandidat republikanske stranke?

Tako se je glasilo vprašanje ameriškega lista »Weekly News Magazine«. Omenjeni magacin je izvedel anketo med 815 uredniki ameriških dnevnikov. Večina je odgovorila, da bo to senator Artur Vandenberg iz Michigana. Vandenberg je dobil glasove 417 urednikov. Drugi odgovori: Dewey 195 glasov, Taft 45, Stassen 33, Varren 7, Martin 7.

Pariške slike

Tujec, ki se še ni navadil na pariško življenje in se mirno sprehaja po krasni cesti — Champs Elysees — opazujoč lepe žene in najnovejšo modo, se lahko hipoma znajde v največjem začudenju: po tej moderni cesti gre, ne meneč se za ropot ki ga delajo nešteti avtomobili, ne meneč se za reklame, ki povzročajo ravno tak hrup kakor brezštevili radijski zvočniki, mirno in samozavestno že starejši gospod, oblečen v belo tuniko in belo togo, kakor kaka stara rimska osebnost, s sandali na golih nogah (tudi pozimi) in vencem na glavi. Tujec se zelo začudi in gleda to pojava s takim zanimanjem, da se ustavi, s čimer pa povzroči, da obračajo Parižani na njega večjo pozornost, kakor pa na čudnega moža v rimskih oblačilih, ker je Parižanom pojava tega moža že povsem znana. Ta mož je namreč brat bivše zelo slavne igralka Asjedore Duncan, Raymond Duncan, ki misli, enako kakor njegova sestra, da more rešiti človeštvo samo povratek k starim »antičnim« navadam. Videti ga morete v vsakem letnem času v isti beli togi in z istimi sandali na bosih nogah, samo njegovo lice se nekoliko spreminja v zimskem času, ko postane modro od mraza.

Gospod Raymond Duncan je zelo znan tudi v Združenih državah ameriških. V zadnjih dneh je bila v Parizu zanimiva svečanost: ob priliki proslavitve ameriško-francoske družbe je zliil gospod Duncan v Seine iz stekleničice, v kateri je prinesel iz Amerike vodo iz reke Hudson, vsebino in rekel: »Poročim reko Seine z reko Hudson.«

Kakor vsi vemo, ni ta običaj rimskega izvora, temveč beneškega. Ko je vladal v Benetkah dož, se je poročil z Adrijo s tem, da je vrgel v morje simbolični prstan, rekoč iste besede.

Problem, ki skrbi vso Evropo

Okrog 650.000 razseljenih oseb še vedno živi po raznih taboriščih v Nemčiji, Avstriji, Italiji in na Srednjem vzhodu. To je zadnja in izgubljena legija onih 8.000.000 razseljenih oseb. Toliko jih je namreč bilo ob koncu vojne v Nemčiji.

Izgubili so domove, svoje delo in sedaj životarijo iz tedna v teden, iz meseca v mesec, iz leta v leto. Na tisoče jih je že izgubilo nado v življenje.

Nikdo ne ve, kdaj se bo teh 650.000 človeških bitij povrnilo v pravi tok življenja, pričelo z novim delom, si zgradilo nove domove in si ustvarilo položaj na svetu. Čas poteka; dežel in njih samih se polasča brezbriznost. Označba »D.P.« je zavzela važno mesto v povojnem slovarju.

»Zalostno je,« je dejal gospod Bevin, »da pustimo te ljudi tako tavati po Evropi.« Gospod M. H. Tuck, poslovni tajnik mednarodne begunske organizacije, pa je tožil: »Begunci so prisiljeni čakati v bedi in pomanjkanju, zato ker svet ne more najti prostora za nje.«

Mnogo je bilo že sličnega govorjenja in pisanja, toda taborišča za razseljene osebe so še polna po vseh deželah v Evropi.

Zakaj to? Kako more nameščenjen manj nego enega milijona ljudi sploh biti kakšen problem za civiliziran svet in to še v času, ko praktično vsaka dežela na svetu vpije po delavcih. Saj vsaka dežela ki jo je prizadela vojna, danes napenja vse sile za obnovo. Korporacija, ki vodi skrb za izselitev in nameščenje beguncev, se imenuje Mednarodna begunska organizacija (ali: I.R.O.)

Organizacija Združenih narodov neprestano dokazuje in se bori za njen obstoj. Toda ko je bilo treba podpisati obstoj I. R. O., je od 54 članov UNO podpisalo samo 21; samo približno polovica jih je plačala članarino.

Za sedaj je 14 narodov ratificiralo (odobrilo) I.R.O. in še ena ratifikacija bi bila potrebna. To pričakujejo v prihodnjih tednih in šele takrat bo I. R. O. stvarno zaživela. Začasno pa so njene moči investirane v pripravljajni komisiji, ki je poznana pod imenom: Pripravljajna komisija mednarodne begunske organizacije (P. C. I. R. O.).

Amerika se še vedno zavzema za razseljene osebe. Se pred enim tednom je senat odobril predlog, da se dovoli v prihodnjih dveh letih 200.000 razseljenim osebam pri-

selitve v Združene države. Sedaj kroži v Ameriki tožba, da bodo morali »sodu izbiti dno«, ker da so že druge dežele pobrale »izbrane« razseljence.

Samo narodi Velike Britanije so imeli stalno odprta vrata za begunce, odkar so ti bili prisiljeni zapustiti svoje domove. Še predno je izbruhnila vojna, ko je Hitler že preganjal ljudi, je Britanija sprejela 80.000 beguncev; dalje v prvih letih vojne okrog 70.000 ter od konca vojne 200.000. Stroški za razseljene osebe znašajo od konca vojne do tega meseca okrog 130.000.000 funtov šterlingov.

Od razseljenih oseb v Britaniji jih je okrog 15.000 zaposlenih v kmetijstvu, 4000 po rudokopih, 7000 v tekstilni industriji, 6000 kot hišno osebo po raznih ustanovah, farmah in zasebnih domovih. Ostali so zaposleni po vodilnih mestih.

Delavci po rudokopih so privolili v predlog, da se zaposli gotovo število evropskih prostovoljnih delavcev v britanskih rudnikih.

Kanada, Belgija, Brazilija in še celo število drugih dežel je dovolilo priselitve tisočim beguncem. Poročila iz vseh teh dežel pričajo, da se je poizkus posrečil; begunci so se vživeli v delo in običaje teh dežel. Toda še ogromno mož in ženah biva po taboriščih, medtem ko se svet ne more zediti, kaj bi napravil z njimi.

Vsi strokovnjaki, ki so proučevali ta problem, so si edini v naziranju, da ga ne more rešiti posamezni ukrep kakšne dežele, temveč da mora tukaj poseči skupna mednarodna akcija vmes ter izprazniti taborišča enkrat za vselej.

Parniki so redki in prekomorski prevoz je treba plačati v dolarjih. Letošnji proračun P. C. I. R. O. znaša okrog 150.000.000 dolarjev. Združene države vplačajo 60%, a Velika Britanija 20% v ta proračun. Toda ko je plačano vse za vzdrževanje taborišč in ljudi, ostane le okrog 18.000.000 dolarjev za preselitev.

Vsakdo si je v svesti, da bi se z intenzivnim in skupnim naporom narodov, ki so podpisali I. R. O., vendarle posrečilo rešiti problem v razmeroma kratkem času. Toda, kakor se veliko govori, tako se malo izvede. Vendar pa bi samo odločna akcija mogla izprazniti taborišča in napraviti konec bednemu begunskemu življenju.

(»Daily Mail«, London)

Kako se je Janez Vrabec ženil

Janez Vrabec je bil velik, za poldrugo glavo večji od svojih sovrstnikov-fantov, v fari sv. Martina, širokopleč kakor kmečka peč trioglovskih kmetov in nesposoben za vojaško službo, dasi je zelo spretno igral na harmoniko. Ta nesposobnost je pa izvirala iz tega, ker ni bilo zanj nobenih hlač in nobene bluze, da bi ga oblekli, in zato so ga proglasili za nesposobnega. Njegov oče, kmet v Trioglovi, se zato ni srdil, niti sin Janez ni smatral te napake za svoj nedostatek.

Ako bi si kdo mislil, da zaradi te velikosti ne bo imel veljave tudi pri šentmartinskih dekletih, bi se zelo motil. Mnogokateri bi mu ne odrekli, ako bi bil vprašal po njej. Ali on tega ni storil, ker njegov oče še ni mislil na predajo ključev in na zapeček. Dokler so še njegove gosli veselo pekle — oče je bil namreč godec — bi bilo zaman misliti, da bi šel v pokoj.

Ali vendar se je zgodilo, da je bil Janez Vrabec prisilil svojega očeta, da mu izroči ključe in da sede v zapeček.

Nekoč po božiču je bilo, ko mu Gobčeva Marjanca, zalo in brhko deklet, hči kmeta v Blagojuših pogleda iz oči v oči in ga presunljivo gleda. Janez pa, ki je zelo ljubil Marjanco, zardi do ušes, se popraska po vratu in reče:

»Zares?«
 »Tako je.«
 »Kaj sedaj?«
 »Oženiti se morava.«
 »Kam? Oče še ne misli izročiti.«
 »Še ta predpust mora biti, Janez,« je rekla Marjanca. »Še ta predpust, sicer — pojdem v vodo.«

Janez je še nakaj ugovarjal, Marjanca pa je izjavila:

»Janez, še ta prepust! Če si znal pogovoriti mene, da se je zgodilo, boš moral znati pogovoriti tudi očeta.«

To je bila pa težja stvar. Ali hočeš nočeš, Janez se je je lotil.

Tako je nekega večera — po sv. Treh kraljih — rekel, odkašljeva se:

»Oče!«
 Stari Vrabec se je obrnil na krajši nogi — zaradi nekdanje nezgode je imel eno krajšo — in stopil na daljšo. Zdelo se je, da je zrastel za meter.

»No, kaj poveš dobrega?!«
 »Sediva,« je rekel Janez.
 Sedla sta za mizo.

Janez se je še enkrat odkašljaval. Očividno mu je bilo prav težko. Nato pa je pogledal očeta in rekel:

»Staram se, oče!«
 Oče je razumel te besede in ta glas. Odgovoril je hudomušno:

»Tudi jaz se staram.«
 Janez pa je dvignil glavo in je rekel:
 »Izročite mi posestvo, oče!«

Stari Vrabec je položil nogo čez nogo in se nagnil naprej.

»Slišal sem, da hodiš za Gobčevo Marjano. To je zate preslabotna ženska in premalo težka. Če pa se oženiš po moji volji, pa lahko naredimo še ta predpust. Zakaj, reš je, da sem se nagospodaril in odkar je umrla mati, pogrešamo gospodinjo.«

Janez je molčal. Da ga bo oče kar tako po glavi udaril, na to ni bil pripravljen. Odrči se Marjanci sedaj, ko je prav radi nje sprožil ta razgovor, to je bilo nekaj, kar mu je v hipu vzelo vse veselje do posestva. Pa še nekaj. Kako, vraga, da oče ve za Marjanco, ko pa je tako gledal, da bi nihče ne izvedel?

Stari Vrabec je vstal.

»Premisli si in mi povej, kako misliš.«
 Ali Janez je bil sin svojega očeta. Položil je svoje dolge, lopatam podobne roke po mizi, v njegovi oči pa se je svetila odločitev.

»Sedite še, oče!«
 Stari Vrabec se je vnovič vsedel.

»Tak si že premislil?«
 »Kaj bom premišljeval. Vi imate prav.«
 »Hej, Janez, to je beseda,« se je razveselil stari Vrabec. Čutil se je sam pri sebi, kako da se je sin tako hitro vdal, ali pa morda s tisto Marjanco ni bilo nič resnega? Treba vsekakor preizkusiti. Zato je vprašal:

»Pa si pripravljen, da se ta predpust oženiš?«

»Sem, če mi daste gospodarstvo.«

»S tisto, ki bo za našo kmetijo prav?«

»Po Vaši želji, oče. Gospodinje potrebujemo.«

Ej, fant si, Janez,« je udaril stari Vrabec po mizi. »Stori tako!«

Janez pa je vprašal z glasom, kakor vprašujočim za nasvet:

»Katero, mislite, da bi zasnužil?«

»Deklet dovolj, kaj bi iskal! Tu v Trioglovi so kakor cvrtje. Na primer Malnovo...«

»Katinko?«

»Kajpada, Katinko. Denar bo imela.«

Janez se je obližnil.

»Zasnužil jo.«

Čez dva dni na večer je Janez rekel zopet:

»Sedite, oče!«

»No, kaj bo pa danes.«

»Snubil sem.«

»Katinko?«

»Katinko, oče.«

»No, kako? Si dobil?«

»Nisem.«

Kratek je bil Janez v besedah.

»Kako, hudirja si pa snubil?« se je razjezil stari Vrabec.

»Vzel sem s seboj Matjaža Vrbanovega. On to razume, saj veste.«

»Pa nisi dobil?«

»Nisem.«

Stari Vrabec je grizel brke.

»Kaj pa je rekla?«

»Da ima že drugega.«

»A stara dva?«

»Sta potrdila.«

Nastal je molk. Prekinil ga je Janez, ki je vprašal:

»Katero bi pa sedaj, oče?«

»V Trioglovi ne več. Bilo bi smešno. Ali v Cegovcih pri Rajnigarju sta dve. Kakor breskvi, Bogata kmetija. Ano, ki je starejša, zasnuži. Mica je še premlada.«

»Daleč so Vam znana dekleta,« se je nasmejal Janez.

»Kujon si, Janez,« je rekel na pol jezno, na pol zadovoljno oče. »Ampak naj gre s teboj Čeljustov France.«

Tako se je zgodilo.

Pri Rajnigarju so se Janeza lotevali veliki strahovi. Rajnigar je bil namreč pripravljen dati svojo Ano in če bi ne bila trdovratnost Janeza kriva, bi udaril še tisti večer. Ali Janez je zahteval dvesto goldinarjev več, nego je Rajnigar mogel dati in ni popustil niti pol goldinarja.

Domov grede mu je to očital. Janez je pa rekel:

»Dvesto goldinarjev za kmeta, ki se ženi ni tako majhna reč. On pa jih ne potrebuje, ker oddaja hčer iz hiše.«

Drugi dan ga je vprašal oče:

»Kako je pri Rajnigarju?«

»Trdil ste, da je trden kmet. Še dvesto goldinarjev ni hotel pridejati.«

»In se je razbilo?«

»Če hočete da vzamem žensko in z njo nekaj goldinarjev, grem nazaj.«

»Na našo kmetijo nekaj goldinarjev,« je vzrastel stari Vrabec. »Tega bi bilo še treba, da bi se nam potem vsa Trioglova smejala!«

»Ali kaj naj storim?«

Stari Vrabec je gledal sina.

»Pje...«

Sin je vzdržal pogled. Nato je stari Vrabec odvrnil oči skozi okno, nekaj zamrmral in rekel:

»Povprašaj pri Žganku v Bezgušah. Saj poznaš tisto deklino?«

»Ne vem. Zdi se mi, da sem jo videl,« je odvrnil Janez.

Stari Vrabec je zopet gledal sina in zopet rekel:

»Pje...«

Nato pa dodal:

»Tam torej vprašaj.«

»Pa vprašam.«

Pri Žganku pa je bilo skoro enako kakor pri Rajnigarju. Razloček je bil ta, da je tu šlo za vola. Janez je hotel poleg druge dote namesto krave vola. To pa je starega Žgan-ka razjezilo:

»Ali si prišel snubit mojo hčer ali mojega vola?«

To se je zgodilo v četrtek.

V petek se ne snubi. Zato tudi očetu ni ničesar omenjal. V soboto pa je bil oče slabe volje, ker ga je razjezila dekla, zato ni hotel o tem govoriti.

Tako je prišla nedelja. Ob nedeljah je hodil Janez Vrabec k deseti maši, kakor vsi fantje, a stari Vrabec kot gospodar k jutranji.

Ali tiste nedelje je prišel stari Vrabec razdražen domov. Janez, misleč, da se še vedno jezi na deklo, je rekel:

»Zakaj se toliko jezite. Vsak človek naredi kdaj kakšno napako, pa gotovo tudi dekla.«

Stari Vrabec je pogledal sina.

»Ne jezim se na deklo.«

»Na koga pa?«

»Na nikogar,« se je odrezal stari Vrabec in obrnil sinu hrbet.

Ali Janez je izvedel za vso stvar. Starega Vrabca so namreč zbadali, da ima sina kakor žrd in da se ga vsaka boji za moža. Kako se je vse to razneslo, Janez ni raziskoval, nego samo zmajal s pleči, kot bi hotel reči, da on ne more zato.

Po obedu, ko se je napravljaj Janez k večericam, je rekel:

»Pri Žganku je spodletelo.«

»Vem,« se je odrezal mrko stari Vrabec. Janez ga je pogledal:

»Saj Vam nisem še pravil.«

»Pa so mi drugi zato.«

»Kaj pa to druge briga?«

Stari Vrabec, ki je gledal skozi okno, se je obrnil:

»Ali veš, kaj govore ljudje?«

»Kaj?«

»Smejejo se ti.«

»Zakaj?«

Stari Vrabec se je razjezil.

»Bedak.«

Oba sta molčala. Končno reče Janez:

»Oče, kaj pa če bi vprašal še Rozo Ožje-kovo iz Blatinca?«

Stari Vrabec se je vzpel:

»Misliš, da bi te vzela?«

»Poskusim, oče.«

Toľiko vdanosti je bilo v teh besedah, da se je staremu Vrabcu milo storilo. Rekel je obzalujoče:

»Zakaj si taka žrd, Janez.«

Janeza je silil smeh, a se je premagoval in rekel:

»Kaj morem zato, oče.«

Stari Vrabec je zamahnil z roko in odšel iz sobe.

»

Pri Ožjeku v Blatincah so sedeli pri mizi. Mladi gospodar Tomaž in žena Zefa ter sestra Roza. Že od daleč so videli prihajati mogočno postavbo Janeza Vrabca.

»Kam pa motovili ta turen,« je rekla Roza, ki je ljubila krepke izraze.

Ali ko se je »turen« obrnil k hiši, je rekla zavzeto:

»Glej, k nam gre motovilo!«

Zefa pa je rekla:

»Snubit te gre, Roza.«

Roza ni utegnila ničesar odgovoriti, ker je Janez Vrabec že potrkal in vstopil v sobo. Roza se ni mogla vzdržati smeha, ko je gledala velikana, ki je meril skoraj do stropa. Primeknila je stol.

»Pje, sedi — ker si tako nezgruntano velik.«

Janez je sedel. Gospodar Tomaž, vrstnik Janezov, je postavil predenj kozarec in natočil vina.

»Pij, pje!«

»A vi drugi?« je vprašal Janez.

»Saj res, Tomaž,« je rekla Roza. »Nalij še nam, da trčimo. Malokdaj se oglašaj pri nas, Janez.«

»Daleč je k Vam, Roza.«

»Pa bliže pridi, pa ne bo daleč,« je rekla hudomušno Roza.

Zefa jo je sunila z nogo pod mizo.

»Ali pa ti,« je rekel Janez.

»Meni pa je res predaleč,« je odvrnila.

»Tudi če bi bliže prišla.«

»Zakaj?«

»Ker je vmes Blagojuša.«

»Ti kar odklanjaš?«

Ukradeni konj

Znani šaljivec in prefrigani lisjak Pavliha, o katerem kroži toľiko imenitnih zgodb, je imel v onih časih, ko se je ljudem na svetu še dobro godilo, hlev in v hlevu lepega rjavega konja. Toda tatovi so bili tudi takrat na svetu in nekega jutra je našel Pavliha svoj hlev — prazen. Pаметen je bil Pavliha in je koj pogruntal, da konj ni sam ušel iz hleva, ampak da ga je odpeljal tat.

Pavliha se je čutil mnogo bolj brihtnega, kakor so vrli orožniki, zato je sklenil, da bo na lastno pest iskal tatu.

Čez dober teden je bil v sosedni vasi Živinski semenj. V dolgih vrstah so stali razni zastopniki četveronožcev in potrpežljivo čakali, da menjajo gospodarja. Med njimi je hodil Pavliha in si pozorno ogledoval konje. Naenkrat je zapazil svojega rjavca in poleg njega črnega cigana.

»Hej, ti črnih,« ga je pobaral, namreč cigana, in ga ne preveč prijazno potrpepljal po ramenu. »Tole je pa moj konj, ti zalega tatinska! Kar sem z njim!«

Rekši to, je Pavliha pograbil konja za uzdo in ga hotel odpeljati. Cigan pa je zagnal vrišč in pišč, tako da se je okrog njiju v hipu zbrala množica sejmarjev. Iz množice pa se je izmotal tudi vaški policaj in z važnim glasom posegel vmes:

»Torej, kaj je tu? Kdo je kradel, torej cigan, konj ali Pavliha?«

In že je imel pripravljen svinčnik in beležnico, da na kraju samem zasliši tatu: »Torej...«

»Tale je tat!« sta oba hkrati vzkliknila

»Še prej, neg o vprašaj,« je rekla in se smejala.

»Zakaj?«

»Ker sedi tu na stolu veliko telo, a njegovo srce je tam v Blagojuši.«

»Ti govoriš samo o Blagojuši.«

»Ker ti to najrajši poslušaj.«

Janez je pil in zmajal z glavo.

»Pametno deklet si, Roza.«

»Zato, ker govorim o Blagojuši?«

»Roza, saj sem vendar prišel sem.«

»Misliš pa na Blagojušo, ker si šel sem grede mimo.«

»Torej se s teboj ne da pogovoriti?«

»Če me povabiš na gostijo, zapleševa.«

Janez je vstal.

»Norca se delaš.«

»Pa Marjanco pozdravi.«

Vsem je šlo na smeh, samo Janez se je držal resno.

»Nesrečen sem,« je dejal in odšel brez pozdrava. Zunaj, pod okni je potisnil klo-buk na levo uho in zavriskal.

»Poglej, kako je nesrečen!« se je zasmejala Roza.

*

Po večerji je rekel Janez:

»Oče!«

»Kaj poveš?«

»Roza me je odbila.«

Stari Vrabec je povsili glavo in gledal na sina izpod čela.

»Kaj naj to pomeni?«

»Da bi šli Vi snubit zame.«

Stari Vrabec je pomolčal, nato pa se je razjezil.

»Pje...« je rekel in odšel iz sobe.

Janez je se sedel in težke misli so mu rojile po glavi. Marjanca je nekaj slišala o Janezovih snubitvah in plakala. Stežka jo je potolažil. Ali kaj bo, kaj bo, če oče ostane pri svoji trmi!

V teh težkih mislih je stari Vrabec, ki se je vrnil, zalotil Janeza.

»Kaj tuhtaš?«

»Kaj bi sedaj?«

»Nič,« je rekel stari Vrabec.

»Kako, nič?«

»Tako. Idi in vzemi tisto, katero dobiš. Kaj me briga.«

»A posestvo?«

»V terek se popeljava k notarju. Ti pa glej, da se oženiš! Dovolj sem se najezil z deklami.«

Janez je vstal in zopet sedel, tako da je vse to iznenadilo. Stari Vrabec pa je vzpel gosli in začel srdit in nejevoljen igrati.

Za hip je segel Janez po harmonikah. Ujel je takt in igral radosten in vesel z očetom.

*

Čez štiri tedne je bila poroka. Mlada žena Marjanca je prevzela gospodinjstvo. Nevarnost je bila odstranjena in nepremišljeni koraki so bili umiti v skrbih in v tihih solzah pred odločitvijo.

Stari Vrabec jo je sicer spočetka gledal izpod čela in njegove gosli se niso oglašale. Ali nejevolja je počasi plahnela.

Nekoč pa je snel s stene gosli, ubral strune in zaigral neko pesem tiho, kakor sam zase.

Ko pa je nekega poletnega dne prišel v hišo — res da, nekoliko zgodaj — nov gost, majhen in droben ter z glasnim krikom pozdravil vse, je stari Vrabec spet zaigral. In igral mu je, ko je plakal in ko se je smejal...

cigan in Pavliha ter pokazala s prstom drug na drugega.

»Torej oba,« je zadovoljno vzkliknil vaški policaj in se že pripravil, da bi ju odpeljal.

Toda Pavliha, čigar poklic je bil uganjati druge v kozji rog, se ni pustil kar takole nesramno pretentati.

»Pravica naj se izkaže,« je modro dejal in obenem z rokami zakril konju oči. Obrnil se je k ciganu in ga pobaral:

»Na katero oko je konj slep? Če uganeš, sem jaz tat, če ne, pa ti!«

»Na levo!« je hitro bleknil cigan in že ga je spreletela bojazen, kako se bo vse to zanj izteklo.

»Ni res!« je dejal Pavliha in odkril levo konjevo oko. Vsi so se mogli prepričati, da konj na levo oko vidi. (Nekateri so celo videli, da je konj na levo oko pomežiknil.)

»Na desno!« je brž popravil cigan in se hitel opravičevati, da se je zmotil. Toda že kar vidno so se mu tresle hlače.

»Ni res!« je zmagovalno zaklical Pavliha in odkril še desno oko. »Konj sploh ni slep, ne na levo, ne na desno oko, ampak vidi bolje nego ti, grdoba ciganska!«

Za naše gospodarje

Rastline — tvornica dušika

Rastline ne morejo živeti, ne morejo rasti in ne morejo dati sadu, ako ne dobijo v zemlji potrebne hrane. To hrano dodajamo zemlji z gnojenjem z navadnim hlevskim gnojem ali pa z umetnimi gnojili.

Ena najvažnejših snovi, ki jo mora dobiti rastlina za svojo rast, je dušik.

Ker je dušik tudi važna sestavina zraka, pridobivajo tovarne za dušična gnojila dušik iz zraka. Pa tudi nekatere rastline morejo pridobivati dušik iz zraka, kar je v poljedelstvu izrednega pomena.

Ko iz semena stročnic in detelj vzkljujejo mlade rastline, vzamejo snovi, ki so takoj začetkom potrebne za tvorbo stebela, za tvorbo korenin in za tvorbo lističev, iz semenskega zrna.

Ko te rastline malo odrastejo, jemljejo ravno tako kot vse druge rastline, dušik iz zaloge dušika v zemlji. Zato bi bilo popolnoma nepravilno, ako bi sejali stročnice in detelje na peščena tla brez dušika in tudi ne bi gnojili s hlevskim gnojem ali z umetnimi dušičnatimi gnojili.

Na taki zemlji rastline ne bi mogle uspevati in bi hirale. Zato moramo tudi stročnicam in deteljam v mali količini gnojiti s hlevskim gnojem, ako jih sejemo na zemlji, ki že sama po sebi vsebuje le malo dušika.

Ko nato mlade rastline začnejo močno rasti, se dogodi pri njih čudovita izprememba: te rastline se z ozirom na porabo dušika osamosvojijo, postanejo neodvisne od zaloge dušika v zemlji.

začnejo tam živeti novo življenje, se hitro razmnožujejo in spet dovajajo rastlinam dušik iz zraka.

Ako pa na isti njivi ni bilo mnogo let določenih stročnic ali detelj, za katere so gomoljčaste bakterije v zemlji, se more dogoditi, da se te bakterije ne morejo več oživiti. Ako sejemo nato na tako njivo stročnice ali detelje, tam ne dobijo več bakterij, ki bi za nje črpale dušik iz zraka in rastline so nato navezane izključno le na dušik, ki je v zemlji.

V tako zemljo je nato treba »cepiti« določeno skupino bakterij. To se zgodi na ta način, da primešamo semenu stročnic in detelj tekočino, ki vsebuje določeno skupino gomoljčastih bakterij.

Take tekočine z vsebino bakterij pripravljajo na kmetijskih poskusnih postajah, kjer jih je mogoče razmeroma poceni dobiti. Natančnejša navodila pa dajejo okrajne kmetijske zbornice.

Priprava semena s tem cepivom bakterij je zelo enostavna, ravnanj pa se je treba pri tem točno po navodilu. Uspeh takega »cepljenja« se pokaže po dveh do sedmih tednih.

Preje so večkrat poizkušali »cepiti« zemljo z bakterijami gotove skupine bakterij s tem, da so vzeli prst z njive, kjer so bile prejšnje leto stročnice in detelje in so to prst primešali semenu, ki so ga nato sejali. Uspehi pa so bili zelo slabi ali vsaj zelo malenkostni.

Vidimo, kako velik pomen imajo stročnice in detelje za naše kmetijstvo, ker morejo s pomočjo gomoljčastih bakterij same pridobivati dušik iz zraka. Zato pa vse stročnice vsebujejo zelo mnogo beljakovin in vse detelje so izvrstna beljakovinska krma za mlado in molzno živino.

Zato bi morali pri nas pridelovati mnogo več detelj, zlasti pa več lucerne in esparzete, ker dobimo s tem mnogo več in boljše krmo kot na navadnih travnikih. Razen tega pa vsled delovanja gomoljčastih bakterij postane zemlja bolj bogata na dušičnih hranilnih snoveh.

Novice

GOSPODARSTVO

Sveža krma skozi vse leto

Odbor za razdeljevanje mleka v Veliki Britaniji se trudi zvišati pridobivanje mleka v deželi na ta način, da skuša ustvariti pogoje, po katerih bi krave lahko skozi vse leto dobivale zeleno krmo.

To je mogoče doseči tako, da se sveže pokošena trava posuši na umetni način. Pri tem obdrži krma praktično vsa hranila, ki jih vsebuje takrat, ko doraste na travnikih meseca maja in junija.

Toda malemu kmetovalcu se ne izplača postaviti napravo za umetno sušenje trave, ker ga preveč stane. Vsled tega skuša odbor za razdeljevanje mleka uvesti umetno sušenje na podlagi skupnega dela. Odbor postavi sušilne naprave in vzame od kmetov v najem travnike okrog sušilnice ponavadi v obsegu 8 kilometrov ter nastavi potrebno osebje. Ob danem času oskrbi košnjo in prevoz trave v sušilnico ter nato oddaja kmetom že gotovo krmo po primernih cenah.

Sredstva za pobiranje mrčesa in poljedelska proizvodnja

Škoda, ki jo povzročijo razne vrste mrčesa v Združenih državah, dosega vrednost dveh milijard dolarjev na leto glede poljskih pridelkov in štiristo milijonov glede živine. Urad za entomologijo in razkuževanje rastlin poljedelskega ministrstva vodi ostro bitko za zboljšanje položaja. V zadnjih petih letih so preizkusili nad 10.000 kemičnih preparatov; do pred kratkim so bila najboljše sredstva za uničevanje mrčesa sredstva na podlagi kerosena, piretra, arzena in nikotina, zdaj pa so začeli v poljedelstvu uporabljati najmanj osem novih preparatov, ki so zelo učinkoviti. S tem upajo zmanjšati za 25 do 75% izgube raznih pridelkov. Razen tega skušajo razširiti med poljedelci uporabo rastlinskih vrst, ki so odporne zoper boleznih in mrčesa.

Bitka proti mrčesu dobiva poseben pomen, če se pomisli, da razpolaga danes ameriško prebivalstvo le z 1,2 ha na osebo za proizvodnjo živil in tekstilnih vlaken in

da mora na tej površini pridelati tudi živila, s katerimi pomaga inozemstvu. V predvidevanju naraščanja prebivalstva je potrebno povečanje obdelane zemlje, istočasno pa izvajati ukrepe, s katerimi se obdrži velika in dobra žetev ter visoka življenska raven prebivalstva.

Obratni stroški ameriških poljedelskih posestev

Kljub temu, da so se poljedelski dohodki v zadnjih letih znatno povečali, ne sledi to povečanje naraščanju cen ročnega dela, gnojil, strojev, semen in drugih izdatkov, ki so potrebni dnevno za obratovanje kmetije. Na kmetijah mešanega značaja, to je poljedelskega in živinorejskega, zavzemajo štiri tretjine splošnih stroškov krma, plačilo delavcev in stroji; na kmetijah, ki se bavijo izključno z živinorejo, pade 3 petine stroškov na ročno delo in krmo. Po nedavno objavljenem poročilu poljedelskega ministrstva so se stroški obratovanja kmetije v primeri z dobo 1935—1939 stalno višali in dosegli v marcu 1948 povečanje v iznosu 201%. Najvišje povečanje se nanaša na semena, krmo in gradbeni material. Ti podatki se ne tičejo poljedelskih mezd, ki so se v označeni dobi povečale za 346%. Seznam poljedelskih cen pa kaže, da je indeks bil v letu 1947 le za 159% višji kot v dobi 1935—1939.

Svetovna proizvodnja sladkorja za 10% višja od lanske proizvodnje

Ameriško poljedelsko ministrstvo je sporočilo, da je svetovna proizvodnja sladkorja v letini 1947—1948 za 10% višja od prejšnje. Letos bo proizvodnja preseгла 34 milijonov ton. Povečana proizvodnja sladkorja v Združenih državah, na Kubi, v Sovjetski zvezi, v Indiji, na Formozu, na Javi in na Filipinih bo obširno nadomestila padeč proizvodnje v Evropi, ki je nastal radi pozne setve in zaradi suše.

TEHNIKA

Kako omejiti ropot po stanovanjih?

Novi izgledi za gradbeno obrt

Oddelek za znanstvena in industrijska raziskovanja v Veliki Britaniji izvaja sedaj zelo koristno delo. Proučuje namreč ropot po raznih vrstah zgradb, katere ležijo ob živahnih cestah. Smoter tega podviga leži v tem, da se dožene, kakšen material in katera vrsta gradnje je najbolj primerna za mestne hiše. Gradbeno obrt se bo nato lahko poslužila rezultatov tega raziskovanja, da v bodoče meščani vsaj v lastnem domu ne bodo toliko čutili mestnega hrupa.

Strokovnjaki tega raziskovalnega oddelka se vozijo v premikajočem laboratoriju iz kraja v kraj. Laboratorij so postavili v nekem velikem tovornem avtomobilu, ki je nekoliko služil letalstvu, ter ga opremili z vsemi natančnimi aparati za merjenje ropota po najrazličnejših zgradbah v mestih.

Iz tega vozila napeljejo poseben kabel skozi okno v kakšno sobo stanovanja po različnih nadstropjih. Moč ropota iz ulice, ki ga je slišati tudi v tem zaprtem prostoru, se v vozu avtomatično registrira.

Na podlagi teh raziskovanj so dognali, da se ropot najučinkovitejše omeji s pravilno zgrajenimi stenami. Strokovnjaki so se močno začudili, ko so dognali, da so nove hišice, grajene iz umetnih zidov (različnih plošč), boljše zavarovane proti ropotu, kakor stare hiše, grajene z opeko.

Z napravami tega potujočega laboratorija lahko ugotovijo vse šume, ki jih prinaša zrak, kakor tudi vsak ropot, ki ga povzroča neposreden pretres.

Izidi teh raziskovanj bodo nudili snov za razgovore, ki se bodo vršili meseca julija v Londonu ob priliki mednarodnega sestanka stavbenikov. — Vsekakor je razveseljivo, da se veda peča sedaj tudi s tem problemom, ki ga ni mogoče rešiti samo s tem, da se buji socijalni čut soljudi. Kajti ne samo brezbrizni sostanovalci, temveč tudi ulični promet povzroča ropot po stanovanjih. Stavbena industrija bo izide teh raziskovanj upoštevala pri izbiri gradbenega materiala in pri gradbenih načrtih.

Avtomatična izmenjava avtomobilskih plaščev

V Združenih državah zadostuje danes par minut za izmenjavo kolesnega plašča pri tovornem avtomobilu. To se izvrši z novim orodjem, ki napravi za nepotrebno dolgo in trudopolno delo, ki je bilo do sedaj potrebno. Ročno delo je skoraj popolnoma izločeno: kolo se zavrti za novim strojem, kjer centrirana pedal kolo, hidravlična ročna črpalka sname obroč plašča in ga loči s pomočjo zaklopke. Stroj, ki ga imajo že skoro v vseh garažah, je uporabljen za obroč s premerom 46 do 61 cm.

Bakterije na koreninah

Na koreninah stročnic in detelj se naselijo namreč mala živa bitja, ki »dobavljajo« nato rastlinam dušik. Rastline pa kot »protiuslugo« tem malim živim bitjem, bakterijam, skrbijo za njim potrebne hranilne snovi. Nastala je tako nekaka življenska in delovna skupnost, ki se izraža takole: Rastline, to je razne stročnice in detelje, tvorijo v svojih listih škrob in sladkor in preskrbujejo s to hrano tudi male gomoljčaste bakterije, ki so se naselile na njihovih koreninah. Te bakterije imajo sposobnost, da črpajo iz zraka dušik — kar rastline same ne morejo —, in ta dušik dajejo na razpolago tudi rastlini, na katere koreninah živijo.

Te bakterije, ki tvorijo na koreninah rastlin male gomoljčke, kakor male oteklne korenin, niso vse enake, četudi so si zelo podobne. Razlikujejo pa se po tem, ker morejo živeti nekatere samo na eni vrsti rastlin, druge pa samo na druge vrste rastlin.

Z ozirom na to, na kateri rastlini živijo gomoljčaste bakterije, razlikujemo:

1. Bakterije, ki živijo na grahu, grašici, na bobu in na leči.
2. Bakterije, ki živijo na fižolu.
3. Bakterije, ki živijo na lucerni in na rumeni detelji.
4. Bakterije, ki živijo na domači rdeči detelji, na beli detelji, na švedski detelji in na inkarnatki.

Razen teh so še nekatere druge manj važne vrste gomoljčastih bakterij.

Bakterije ene vrste morejo dobro uspevati le na rastlinah njihove skupine. Tako ne morejo uspevati bakterije, ki spadajo v skupino lucerne, na grahu ali pa na domači

rdeči detelji; razne vrste teh bakterij se torej ne morejo zamenjavati medsebojno.

Zato n. pr. na gotovi zemlji zelo dobro uspevata grah in grašica, ker je pač v zemlji mnogo bakterij te skupine, ki jemljejo dušik iz zraka in ga dovajajo grahu in grašici. Ne uspevajo pa v tej zemlji razne detelje, ker pač bakterij njihove skupine ni v zemlji.

Čimboljši razvoj teh bakterij, ki so tako važne za uspevanje stročnic in detelj, je odvisen od raznih okolnosti.

Tako potrebujejo za dober razvoj in dobro rast vse naše stročnice in detelje ter bakterije, ki živijo na njih koreninah, mnogo apna v zemlji. Nasprotno pa ne bi mogle uspevati na taki zemlji razne stročnice, ki so prišle k nam iz Azije, kakor n. pr. soja in razne lupine. Bakterije teh vrst tudi ne prenašajo apna v zemlji.

Gomoljčaste bakterije se morejo dobro razvijati in morejo tako črpati mnogo dušika iz zraka, ako se rastline, na katerih živijo, dobro razvijajo in močno rastejo. Samo take rastline morejo dajati namreč bakterijam vso potrebno hrano. Zato je važno, da dobijo stročnice in detelje v začetni rasti v zemlji zadosti hranilnih snovi.

Ko na njivi polagoma odmirajo stročnice ter detelje in začnejo razpadati njihove korenine, začnejo razpadati tudi gomoljčki bakterij na koreninah teh rastlin. Bakterije se nekako porazgubijo v zemlji, spremenijo se v obliko, v kateri morejo dolgo časa, tudi več let živeti brez hrane in niso občutljive za mraz in vročino.

Ko sejemo na tako njivo nato spet gotove vrste stročnic in detelj, se te bakterije takoj spet naselijo na njihove korenine,

Strnišča — preorati!

Trije so temelji, ki nam zagotavljajo zboljšanje in trdnost negotove stavbe našega poljedelstva. Ti trije predpogoji izboljšanja in povečanja pridelkov v poljedelstvu so: Pravilno obdelovanje in gnojenje zemlje, dobro seme, zatiranje in uničevanje rastlinskih škodljivcev.

Prvo je pravilno obdelovanje zemlje, iz katere črpajo rastline svojo rast. V zemlji morajo dobiti rastline vse predpogoje, da morejo dobro uspevati in obilno roditi.

Obdelovanje zemlje za bodočo žetev se prične že takoj, ko žanjemo, ko pospravljamo letošnje pridelke.

Takoj za kosilnico, takoj za koso, takoj za srpom mora priti na njivo plug, to se pravi čimprej po žetvi moramo strnišče preorati. Z oranjem strnišča ohranimo godnost zemlje, zrahljamo trdo skorjo zemlje in tako olajšamo vsako poznejše obdelovanje zemlje.

S preoranjem strnišča omogočimo bakterijam v zemlji boljši dotok zraka, zmanjšamo nadalje izhlapevanje zemeljske vlage, povečamo tudi sprejemljivost zemlje za novo vlago. Končno s preoranjem strnišča tudi vplivamo na to, da vzkaliyo čimprej semena vseh mogočih rastlin, tudi predvsem raznih plevelov, ki so v zemlji in tako zmanjšamo zapleveljenost njive.

Pri preoravanju strnišča je važno tole:

1. Strnišče je treba preorati takoj po žetvi; najboljšo je takrat, ko je snopje žita še na njivi. Treba je pač postaviti snopje tako, da je mogoče čim večji del njive preorati, ostanek pa takoj, ko je snopje zvoženo z njive.

2. Važno je predvsem, da je strnišče čimprej preorano. Da to delo čim prej pospe-

šimo, preorjemo strnišče le plitvo. Zadoštuje, ako rahlo in lahko zemljo preorjemo le pet do šest centimetrov globoko, po potrebi pa celo še bolj plitvo. Težjo zemljo je treba seveda preorati bolj globoko.

3. Tudi preoravanje strnišča je delo, ki bi ga bilo potrebno izvršiti čim boljše in čim bolj vestno. Ker pa je ravno preoravanje strnišča delo, ki ga je treba opraviti hitro, in je v tem času navadno največ dela, ni mogoče preoravanje strnišča opraviti tako vestno, kot bi bilo v resnici potrebno. Zato je opravičljivo, ako to delo opravimo bolj površno.

Vendor pa ne smemo nikakor pozabiti, da je pri tem najbolj važno in da je predpogoj uspeha preoravanja strnišča, da je res vsa površina njive preorana.

Ako že torej tega dela ne moremo opraviti tako temeljito, da bi bila vsa površina njive enakomerno preorana in lepo zravnana, pa je spet nepravilno, ako bi to delo opravili tako površno, da bi preorali samo nekoliko brazd, recimo vsako drugo brazdo, ostalo pa bi pustili nepreorano. S takim delom več škodujemo kot pa koristimo in je poleg tega še poznejše obdelovanje take njive zelo otežkočeno.

Za preoravanje strnišča moremo vzeti navadne pluge in orjemo eno samo brazdo na enkrat. Ker pa plitvo oranje ne zahteva tako težkega dela, vprežne živali pri tem niso popolnoma izrabljene. Zato je mnogo bolj gospodarsko vzeti za preoravanje strnišča dvo- ali tudi trolemežne pluge, ker je isto delo tako mnogo preje in zato mnogo ceneje opravljeno.

Glavno, česar ne smemo nikdar pozabiti, pa je: Strnišča je treba preorati čimprej, takoj.

KVEKERJI

„Družba prijateljev“ z visokimi etičnimi načeli

Pred okoli 300 leti — v maju leta 1647 — je nastopil 23letni George Fox pred občino angleškega mesteca Dunkinfield in pridigal. To je bila rojstna ura gibanja, ki se je kmalu razširilo po celi Angliji in ki je postalo znano pod imenom »kvekerstvo«.

V nasprotju z mnogimi verskimi občinami, ki so nastale v zmedah in vojnah 17. stoletja v Angliji, je to »Društvo prijateljev«, kot so se od začetka imenovali pristaši Foxa, one čase preživelo in do današnjega dne igralo v anglo-saški zgodovini pomembno vlogo. Pri tem pa je bilo število pristašev vedno majhno, saj je danes v Angliji le kakih 25.000 kvekerjev, v Združenih državah kakih 125.000 poleg posameznih malih občin v raznih evropskih državah. Za to je več vzrokov: mistični značaj njihovega nauka je bil v 18. stoletju predmet napada »prosvitljene dobe« in je danes v ostrem nasprotju z nauki vladajočih svetovnih nazorov; ta nauk zahteva od svojih članov v nravnstvenem pogledu tako življenje, ki lahko pomeni za moderne ljudi občutno vtesnitev njihovega načina življenja in preveč enostransko orientacijo v socialno-etično smer; kvekerji so tudi vedno odklanjali proslitstvo in siljenje v osrednje javnosti. Njihov sloves in njihova slava sta pridobljena z njihovimi deli.

Nastanek kvekerjev

Kot pri vsakem nastanku verske ali sektaške družbe je tudi v tem primeru bila potrebna istočasnost dveh pogojev: prevladujoče osebnosti ustanovitelja in pripravljene množice, da sledi preroku. Mladi George Fox je bil taka osebnost. »Že kot deček je bil molčeč, sam vase zaprt, glasno veselje mu je bilo zoprno, druge ljudi je ostro opazoval in goreče iskal Boga,« tako ga opisujejo sodobniki. Učil se je čevljarstva, postal nato ovčar in živel v prosti naravi. V občevanju z duhovniki raznih verskih družb je upal najti »resnico«. V svojem »Dnevniku« opisuje, kako je po teh sistematičnih razgovorih s »študiranimi« kleriki zasvoščil vse one, ki so se smatrali zaradi svojih teoloških študij za izvoljene posredovalce med Bogom in ljudmi.

V neki viharni jesenski noči pa je, kot pripoveduje, spoznal, da se »lahko le v molčedi, pobožni poglednosti Boga doživi in spozna resnico«. Samo v taki mistični poglobitvi se razodene Bog, zasveti »notranja luč,« in zasliši človek glas Boga, ki mu ukazuje »pravo« delo. V tem prvem času svojega iskanja se v Foxu rodi vera, ki jo oznanja prvič v Dunkinfieldu, pokoreč se tako glasu, ki ga je pozval, da »gre ven v svet in oznanja resnico.«

Prvi uspehi

Mladi ovčar je imel na občini v Dunkinfieldu in Litchfieldu in kmalu nato tudi v velikih mestih, kot sta Manchester in London, ogromen uspeh. Neki sodobnik, ki pa ni bil kveker, piše o njem, da je »od njega izžarevalo religiozno veličanstvo.« Predvsem pa je bilo takratno nastrojenje širokih plasti angleškega naroda ono, kar je omogočilo nepričakovani porast novega nauka in njegovih pristašev. Saj je v 17. stoletju, v katerem se je, kot pravi Andre Maurois, »oblikoval angleški značaj,« stal ves narod v boju za svojo svobodo, svoboda pa je pomenila za njega — v tem se je tako zelo razlikoval od reformacijskih in protireformacijskih bojev kontinenta — istočasno politično in duševno svobodo.

Po zgodovinskem vidiku je začel boj proti absolutizmu dinastije Stuart z javnim protestom proti nadškofu Laudu, ki je napravil državno cerkev za orodje absolutizma in ki je vsako nasprotovanje dogmi zatiral s srednjeveško krutostjo. »Puritanci« so hoteli »čistko« cerkve in vzpostavitev svoboščin naroda. Značilno je, da je Oliver Cromwell, ki je vodil čete »svetih« v politično akcijo in v vojaški napad na monarhijo, napravil za svojega glasnika Johna Milтона, prvega mogočnega znanilca »svobode mišljenja«.

Povsod v Angliji so se odcepljevale sektaške občine od puritanstva; one so čakale na besedo novega preroka. Imenovali so se »Walters« (čakajoči) in »Seckers« (iskajoči). K tem sektam je v pravem trenutku prišel George Fox.

»Resnica,« kot jo je spoznaval Fox, se je lahko izrazila v enem samem stavku: »Človek mora v svoji notranjosti iskati Boga in na zunaj živeti na dober način.« V celotnem svojem življenju mora tako ži-

veti, se je proglašalo, in ne le v določenih nedeljskih urah. Fox je nastopal proti dvojnemu knjigovodstvu morale, ki je omogočala drugo ponašanje za vsakdanje dni in drugo življenje za nedeljo. Iz tega enostavnega stavka, katerega izpolnjevanje je »zadoščalo za življenje po resnici,« so nastale same od sebe vse druge vodilne misli (ki pa niso nikdar postale dogme).

Logične posledice tega stavka so v kratkem sledeče: Iz mistične vere, da se lahko razodene Bog v vsakem bitju, ki nosi človeški obraz, se podaja popolna enakopravnost med možem in ženo; odprava rasnih nasprotstev in narodnostnih razlik (»tudi ljudje druge barve so od Boga« proglašala Fox leta 1650!); odklanjanje vsake oblasti, ki bi bila nad človekom, pa naj si bo duševne ali državne vrste, in zato tudi zankanje hierarhijske duhovščine in posredovalne vloge duhovnika sploh, kot tudi monarhije, diktature in celo na večinskem načelu sloneče demokracije; mesto tega naj se uredi človeško sožitje po načelu »soglašanja vseh«.

Po tem moralnem načelu je odklanjati vse, kar ne vodi do smotra delati dobro, predvsem torej vsako nasilje, pa naj to izvira od posameznika ali pa naj se to nasilje vrši pod krinko vojne na državni podlagi; enostavno življenje, tako da pridejo v dobro vsem trpečim vse človeške energije in materialni viri skupnosti; odklanjanje neslovov in dostojanstev — vsi ljudje naj bodo eno bratstvo »prijateljev«, ki se nagovarjajo z bratskim Ti (staro-angleškim Thou); in seveda odklanjanje vsake prisega, ki »zlorablja ime Boga.«

Bilo je razumljivo, da je celo Cromwell nastopal proti tej hitro naraščajoči sekti. Fox je prebil veliko let svojega življenja v srednjeveških ječah Anglije, z njim tudi številni »prijatelji.« (V »Acta Martyrum« je opisano trpljenje kvekerjev do tolerančnega edikta Viljema III.). Cromwellovi biriči, ki so se vtihotapljali na zborovanje, kjer so sedeli prijatelji v molčedi pobožnosti, dokler ni kak moč ali kaka žena vstala in oznanjala besedo, so videli, kako so se ti ljudje v svoji zamaknenosti tresli in drgetali in so jih zato zaničljivo imenovali »drgetajoče«, kar se imenuje angleško »the Quakers.« George Fox si je prisvojil to ime kot časten pridevek, kajti »človek mora drgetati, ko zagleda notranjo luč.« Pod tem častnim imenom jih pozna tudi zgodovina.

Mladi William Penn

Mogoče bi kvekerji, kot toliko drugih sekt, v Angliji z zmago prosvitljene dobe in racionalizma (John Locke) izginili, ako jih ne bi potegnil iz sonca sektaštva v svetlo luč politične zgodovine mladi William Penn. On je bil sin Sira Williama Penna, velikega admirala britanskega brodogoja, ki je kot mladi kapitan pod Cromwellom zasedel Jamajko, se nato pridružil Stuartom in s pomočjo brodogoja izsilil vrnitev Karla in njegovo postavitve za kralja (Karel II.) in kasneje s pomorsko zmago nad Holandci pri Lowestoftu utrdil premoč britanskega brodogoja na svetovnih morjih. Kot sinu takega očeta mu je bila določena velika karijera; toda že v njegovih dijaških letih je postalja »neprijeten kot verski sanjač«, kot pripominja kronist Samuel Pepys. Izključili so ga iz Oxforda ter je nato odšel na Sorbonne, kjer se je spoprijateljil s Johnom Lockem; to prijateljstvo med velikim filozofom racionalizma in med mistikom je trajalo do konca njunega življenja. Penn se je nato skrivaj vrnil v Anglijo, se javno pridružil kvekerjem, pridigal proti vojni in bil večkrat vržen v zapore.

„V deželi pragozda“

Leta 1681 je prišel Penn na misel, da bi pridobil na podlagi te terjatve kralja za drzen načrt: mesto denarja je zahteval kos zemlje v kronske kolonijah Amerike; kralj je pristal in je sam večkrat pravokotnik v zemljepisno karto severne Amerike, ki je bil večji kot Anglija in Wales, katerega je izročil v last Williamu Pennu, »deželo pragozdov, v katerih so gospodarili Indijanci.« Karl II. je dal tej gozdni deželi — v spomin na Tvojega očeta, mojega admirala — ime »Penn-Sylvania«.

Penn je prišel v svojo deželo leta 1682, njemu je sledilo 20.000 kvekerjev. Hotel je ustanoviti kvekersko državo, napraviti »svet poizkus, da bi dokazal celemu svetu za vse čase, da lahko živijo ljudje po veri kvekerjev kot svobodni, enakopravni, nobenemu oblastvu podložni državljani.« V njegovi ustavi, ki jo je prinesel seboj, je bila predvidena zbornica 200 poslancev, ki

jih je bilo izvoliti v neposrednih enakopravnih volitvah, kateri naj bi iz svoje srede izvolili vladni svet, ki naj bi zopet izvolil guvernerja. (Za prvega guvernerja je bil seveda izvoljen Penn sam).

Penn je uvidel, da ni načelo »pristanka vseh« praktično za vodstvo državne uprave in se je zato odločil za demokratično načelo večinskega sklepa. Ker se pa ni mogel sprizajziti z mislijo, da bi se lahko eno mnenje vsiljevalo drugim, je predvidel v svoji ustavi jamstva za zaščito manjšine, svobode vesti in človeških pravic sploh. Jahn Locke, ki je prevzel precej od te ustave, ko je delal ustavo za Carolino, je imenoval Pennovo ustavo za »najbolj pravično«.

Penn je šel dalje: prvo jamstvo, ki je sčutilo strpnost, se ni tikalo le pristašev drugih verskih skupnosti, temveč tudi pripadnikov vseh ras in narodov. Indijanci in belci so bili v državi kvekerjev rnakopravni. Važni postranski zakon je vpeljal nad vse moderno justično reformo: »kazen mora biti v razmerju z zločinom,« je učil v času, ko so še (in tudi še 100 let kasneje) izrekli za malenkostne prestopke smrtno kazen. »Nobena posvetna dobrina ni toliko vredna, da bi jo moral plačati človek z življenjem ali dolgim zaporom.« Novodobna je bila tudi reforma zaporov: mesto strašnih ječ, kjer je moral trpeti sam, je zahteval »človeka vredne zapore, v katerih se ljudje poboljšujejo; vsak jetnik se lahko pritoži nad slabim ravnanjem in lahko zahteva zdravnika ter duhovnika«. Druga važna določba (ki jo je v Evropi uvedel Code Napoleon) je bilo načelo, da se mora za neupravičeno aretacijo plačati odškodnina.

Prvi primer mirne kolonizacije

Na podlagi te ustave je začel graditi državo. Seveda je Penn deželo razparceliral in pridržal za sebe le posestvo enakega obsega, kot so ga dobili drugi prijatelji. To zemljo, na kateri so živeli Indijanci, je indijanskim rodovom odkupil in jo plačal z oblačili, noži, vsakovrstnim orodjem; prvi in edini primer nekrvave kolonizacije, ki je slonela na svobodni trgovini in pogodbi ter ne na brutalni uporabi sile — »edina zveza med drugokožci in kristjani, ki ni bila nikdar zaprisežena, pa tudi nikdar prelomljena,« kot je to Voltaire izjavil.

Pennov »Sveti poizkus« je končal s tragedijo. Ko je po preganem Jakobu II. postal Viljem Oranjski kralj Anglije, je zahtevala krona od Stuartov »razdano«, zdaj že cvetočo Pensylvanijo nazaj; Viljem III. je poklical guvernerja Penna v London in mu grozil, da bo poslal svoje polke, ki so bili v New Yorku, proti Filadelfiji — »mostu bratske ljubezni« — »saj vi kvekerji tako ne nudite oboroženega odpora,« kot je cinično pripomnil.

Penn ni popustil; hitel je nazaj v Pensylvanijo in se v tem tragičnem konfliktu med dolžnostjo do svoje dežele in do svoje vere odločil za oboroženi odpor — edini primer v zgodovini kvekerjev, da so bili poklicani v vojno. Do vojne pa ni prišlo: kvekerji Pennovemu pozivu niso sledili. Ostali so »zvesti svoji veri.« Vedeli so seveda tudi, da lahko svoje pridelke prodajajo le v Anglijo. Guverner Penn je moral odstopiti; vrnil se je v Anglijo, in njega, nekoč izključnega lastnika Pensylvanije, so vrgli zaradi malenkostnega prestopka v Tower. Kap ga je rešila zapora. Hrom in skoro slep je umrl v hiši kvekerjev, od katerih miloščine je živel.

Takrat, leta 1694, je spisal delo, ki je sicer v onem času vzbudilo le malo pozornosti, ki pa ga je 100 let kasneje privlekel na dan Immanuel Kant. Penn je v naslovu na kratko povedal vsebino: »Za varstvo miru v Evropi z ustanovitvijo evropskega državnega zbora, parlamenta ali države.« V kratkih, jasnih paragrafih je očrtal državno-pravno zgradbo evropske konfederacije. Te misli so dale pobudo Kantu za njegov spis »K večnemu miru«. O tej panevropski misli je sanjal svoje dni Henri Quatre Francoski, šele kveker William Penn ji je pa dal praktično državno-pravno razlago.

Oznanjevalci „resnice“

Z izdajo tolerančnega edikta (1689) so prenehala preganjanja angleških kvekerjev in s tem je izgubilo gibanje svoj zunanji polet, ki ga je v prvi dobi odlikoval. Takrat je še Fox sam pošiljal misijonarje k zaradi svoje vere zatiranim, da bi jih duševno krepili; misijonarji so šli v Nemčijo, kjer so po 30letni vojni začela nova verska

preganjanja; imeli so v nekaterih občinah uspeh, zlasti v hessenski občini Griesheim, ki je prestopila k kvekerjem in se nato strnjeno izselila v Pensylvanijo. Veliko pozornost je vzbudilo v Nemčiji, ko se je kvekerjem približala Elizabeta, grofica iz Pfalza, soproga nesrečnega »zimskega kralja« Češke, ona se je pač obotavljala, da bi se jim javno priključila in je postala opatinja opatijske Herford, kjer je nudila preganjanim nemškimi kvekerjem zavetišče. Drugi kvekerji so odšli na Barbados in zapadne otoke, da bi tam proglašali »resnico«. Prva pomembnejša kvekerica, Mary Fisher, pa se je upala celo v osrčje Osmanskega carstva, da bi pregovorila sultana Mohame IV., da bi prenehal z nadaljnim preganjanjem kristjanov.

V 18. stoletju so prenehali taki sporadični in drzni poskusi za spreobrnjenja. Prišlo je do poglobitve vere in hkratu do razširitve praktičnega dela ljubezni in pomoči. Poglobitev je bila potrebna, če se je hotela sekta boriti proti racionalizmu stoletja in hkratu proti navalu novih verskih gibanj. Najvažnejše tako novo versko gibanje je sprožil kveker John Wesley, ki je ustanovil metodistično sekto, ki ima še danes predvsem v Ameriki dosti pristašev.

Socialno udejstvovanje

Socialno-etično udejstvovanje kvekerjev, ki se je v 18. stoletju vedno povečevalo, je bilo največjega pomena; negativni fazi odklanjanja vojaške službe v vojni je sledilo pozitivno, svetovno podporno udejstvovanje. V Ameriki, kjer je po uvajanju zamorskih sužnjev postala trgovina s sužnji »silna nadloga,« je sprejelo letno zborovanje kvekerjev v Filadelfiji že leta 1750 sklep »napraviti vse, da bi pripravili Anglijo do odprave suženjstva«. Kvekerji sami so že leta 1751 dali vsem sužnjem na svojih plantažah prostost. Trajalo je seveda še 100 let, dokler ni zmago načelo prostosti sužnjev; kvekerji so se ameriške državljanske vojne, seveda kot neborci, v velikem številu udeležili.

V Angliji so poskušali v času pričetka industrializacije svoja nravnostna načela izpremeniti praktično-gospodarsko. Ustanavljali so tovarne za izdelavo predmetov, ki »so za človeštvo blagodat« (Tovarne kava in čokolade Anglije, ustanovljene od kvekerjev, so še danes v njihovih rokah, enako tudi po njih imenovani Quaker Oats, ovseni kosmiči za angleški zajutrek). Kmalu so naleteli na problem zaščite delavstva na kapitalistični podlagi izgrajene industrije proti izkoriščanju: že leta 1695 je izdelal kveker John Bellers, ki ga imenuje Karl Marx »resnični fenomen v gospodarski zgodovini,« sistem za zaščito poljedelskega in industrijskega delavstva, zgrajen na socialističnih načelih; Richard Owen in kasneje Karl Marx priznavata sama, da se morata Bellerju zahvaliti za bistveno pobudo. Beller je prvi izjavil, da dela »le pot ubogih bogataše bogate.« Že leta 1714 se je zavzel za bolniško in socialno zavarovanje delavcev. To, kar je on pridigal, je bil verski humanizem. Kvekerji niso sicer nikdar prenehali pomagati ubogim in potrebnim; Beller je pa spoznal, da ima »filantropija svoje meje« in da je mogoče rešiti socialni problem naraščajočih, izkoriščanih delojemalcev le potom države.

Kot sekta ali skupina niso kvekerji nikdar prešli k političnemu socializmu; humanistična misel popolne enakosti ljudi in načelno odklanjanje vsake majorizacije se nista strinjala z organizatoričnim zajetjem množic in tako tudi ne s kasnejšo politično prakso socializma. Ostali so individualisti in kot taki politično liberalci. Kot taka sta se uveljavila v 19. stoletju kvekerja John Bright in Richard Cobden, ki sta se zavzemala za prosto trgovino »zaradi pocenitve prehrane delovnih množic.«

Družabni ugled kvekerjev

Po vzponu angleške industrije in po ustalivni parlamentarne sistema v Angliji je morala peščica kvekerjev na neposrednem, političnem vplivu izgubiti; njen vpliv pa je ostal posredni moralni. Iz njih srede je izšlo mnogo genialnih posameznikov, kot fizik Dalton, zdravnik Lord Lister; predvsem pa je nikdar ohromljeno dobrodelno delovanje številno take nepomembne »Družbe prijateljev« imelo vedno naraščajoči ugled. Visoka etična načela kvekerjev so priznavali povsod. Ko je pri izbruhu zadnje vojne Anglija drugič v svoji zgodovini vpeljala splošno vojaško dolžnost, so z zakonom oprostili kvekerje in druge, ki so iz verskih ozirov odklanjali vojno (scientific objectors), službe z orožjem. V našem času, zlasti v obeh vojnah si je kvekerstvo s svojim dobrodelnim delovanjem, zvesto besedi svojega prvega preroka, pridobilo nov ugled.

(»The Quakers« Otto Zareka.)

Izpod domače lipe

PLIBERK

Da zapade junija meseca sneg, to je pa tudi na Koroškem nekaj izrednega. V noči od 3. na 4. junij je vso noč močno deževalo, proti jutru pa je začelo snežiti. Sneg je padal skoro vse dopoldne. Po dolini se je sproti stajal, ostal je pa v malo višje ležečih krajih. Ker ga je kar precej nametalo, je polomilo žito in drevje. Največ škode je napravil na rži in pšenici na Šmarjeti, Belšaku, Komelnu, v Grabljah, Borovjah in Podkraju. V nedeljo zjutraj je sneg po nekaterih krajih še vedno ležal. Star možakar je to nesrečo tako pojasnil: »Kjer ljudje nore, pa še vreme nori. Od božjega Telesa pa dokler ni bilo žito pospravljeno prej včasih nismo smeli rajati, zdaj so pa pozabili na te hvalevredne stare navade. Tudi vreme se ne drži svojih navad.«

V zadnjem času smo imeli spet več »ohceti«. Najprej je (24. V.) zapustila svojo rojstno hišo v Šmarjeti Tomaževa Milka in odšla za gospodinjo k Potočniku, p. d. Huterju na Belšah, Kosova Pavla s Šmarjete je odšla gospodinjiti v Rinkole k Prdosu v šmihelsko faro, v zameno pa je prišla isti dan (31. V.) Prutejeva p. d. Albrehtova Justa iz Repelj v Nončo vas k Staudaharju.

V pondeljek 14. junija pa je bilo v Dobu posebno slovesno. Kar tri Sveče sestre so se isti dan poročile: Micka z zidarjem Jož. Podojsteršek, Štefka z mesarskim pomočnikom Francetom Vesočnik in Kristina z železničarjem Francetom Markun. Vsem novoporočenim parom želimo obilo sreče in božjega blagoslova v družinah.

Na Belšaku se je smrtno ponesrečila tri letna Pečnikova Ančka. Vsi domači so jo imeli najrajši, pa Bog jo je imel še rajši in jo je še v krstni nedolžnosti vzel v nebesa med angele. V nebesih bo prosila za svoje žalujoče starše in bratce ter sestrice.

Če še povemo, da smo romali v Maria Trost in Mariazell, pa smo obiskali tudi samostan Seckau in bili pri Gospe sveti ter da je bilo povsod, tudi v avtomobilu, zelo prijetno, smo s tem povedali vse glavne novice iz našega kraja.

SELE

Pri nas je letos dosedaj več smrtnih primerov kot rojstev. Dne 13. junija je legla v grob Uršula Ogris p. d. Kovačinja na Šajdi in zapustila bolehnega moža samega. Še v nedeljo prej je bila v cerkvi, med tednom pa je podlegla pljučnici. Dan navrh je po daljšem bolehanju zaprl oči za ta svet kovaški mojster Adalbert Ogris iz Zg. Bajtiš, star 80 let. Rodom Plajberžan si je pred 50 leti z zaslužkom svojih rok postavil lep dom in kovačnico in je bil daleč naokrog znan kot izvrsten kovač, posebno njegove sekire so drvarji zelo cenili. Bil je značajan in odločen Slovenec, ki je trdno stal tudi v težkih časih. Rad je prebiral do zadnjega slovenske knjige in časopise. Pred dvema

letoma je obhajal zlato poroko. Pokoj njegovi duši! — Ker pa v tretje rado gre, je smrt prišla še v tretjič tekem enega tedna. To pot pa si je nenadoma izbrala kot žrtev triletnega Florija Robleka, Pušelčevega, ki se je ponesrečil. Žalujočim staršem naše sožalje!

SVEČE

Iz našega kraja se malokdaj oglasimo. Samo takrat, kadar se zgodi res kaj posebnega. In tokrat se je zgodilo res nekaj, kar se ne zgodi vsak dan in nam Svečanom ne dela dobrega imena.

Svečani smo menda res svojevrstni ljudje. Pojemo radi, pijače se ne branimo in če je treba ali ne, se še stepemo in to tako, da res kaj zaleže in je kaj pokazati. To smo pokazali na kvatrnico soboto. Imeli smo »ohcet«. Ženin je hotel še tisti večer pokazati, da je mož glava družine in gospodar pri hiši. Najprej se je lotil svatov. Svatje so mislili, da se šali, potem so pa le videli, da gre zares. Postavili so se po robu in je prišlo do pretepa. Kljub temu, da so bili svatje povabljeni, so ženina tako zdelali, da je prihodnji dan umrl na posledicah pretepa. Nekaj svatov je zamenjalo svatovsko mizo in so jih posadili za mizo z ričetom. Čeprav ta dogodek ni tako vzpodbuden, da bi ga priporočali v posnemanje in morda ljudje mislijo, da smo res taki razbojniki, pa povemo, da se znamo tudi čisto pametno zadržati in pošteno in prijetno zabavati. To je bilo na zadnji »ohcet« pri Kvančniku na Polani, ko smo obhajali poroko mladega Frajmana na šali, Jozija Ugowitzera in njegove izvoljenke Lilije Schleicher, podomače Raderjeve iz Sveč. Bilo je veselo, vendar ne tako, da bi koga poslali na oni svet, najmanj pa ženina. Ženin je vesel — pa ne zato, ker je ostal pri življenju — svoje mlade žene, ona pa mladega moža. Obema pa želimo mnogo sreče in zadovoljstva v novem stanu!

V nedeljo 13. junija zvečer se je zgodil pri nas zopet žalosten dogodek. V Ladinah si je sam vzel življenje Jakob Wasner. Prerezal si je grlo in nekaj minut pozneje je umrl. Kaj je nesrečnika gnalo v smrt, ni znano. Vzrok bi si upali iskati v tem, da danes manjka ljudem prave in resnične vere, ki bi jim pomagala premostiti marsikatero težavo v življenju.

To bi bilo nekaj novic iz našega kraja. Niso prav vesele in upamo, da bomo prihodnjič lahko kaj bolj veselega zapisali.

ŠMIHEL NAD PLIBERKOM

Nekaj časa že nismo ničesar poročali. Da naša »kronika« preveč ne zaostane, moramo zopet zapisati nekaj novic iz našega življenja pod Peco.

Dežja imamo sedaj zaenkrat dovolj in nekaj dni ni več videti, da bi vozili vodo v velikih posodah iz Bistrice, kar se je dogajalo skoraj vso zimo in še spomladi. Zadnji

viharni nalivi so nam malo žito povili, pa preveč škode menda ne bo. Kakor sedaj kaže, letos ne bomo stradali kruha. Smo še za silo pridni in Bog na nas ne pozabi.

Pravijo, da bo tudi v Šmihelu samem kmalu posvetila nova elektrika. Nekaj so res začeli zopet gibati, pa bo treba najbrže še precej potrpljenja, predno bo kaj. Pa da bi nas le zima zopet ne prehitela, da ne bi zopet tok zamrznil, kakor je lansko leto.

Kakor vedno, moramo tudi to pot poročati o ženitbah. Čudno to, kako se ljudje ženijo. Hočejo kar na hitro nadomestiti, kar so zamudili v letih vojne.

Da so imeli pred kratkim dve svatbi v Strpni vasi, tega nam ni treba več omenjati, ker imajo Strpinci svojega kronista, ki je oba dogodka že prav lepo in duhovito zapisal v »Kroniko«.

Kdaj se je poročila Žnidarjeva Lenčka iz Breške vasi, smo datum že pozabili. Kronist je slabega spomina. Vzela je Končičevega iz Štebna, ali pa je on njo vzel, tega še nismo mogli do sedaj ugotoviti. Poročil ju je nevestin sorodnik preč. gospod župnik iz Galicije.

8. junija se je poročil Kuharjev Fric iz Črgovič. Izbral si je nevesto v osebi Zechnerjeve Angele iz Strpne vasi. Pri Kuharju so res že potrebovali gospodinje. Mati je že v letih in bolehnata in je morala že dalje časa sama voditi vse veliko gospodinjstvo. Angela pa je pridna, močna, zdrava in navajena trdega kmečkega dela in se bo pri hiši zelo poznala, da je dobila novo gospodinjo.

14. junija se je poročila Kreplnova Rezka iz Dolinčič. Za moža je dobila Leopolda Tomaža, gozdnega delavca. Oba sta še mlada, pa s skupnimi močmi in v močni medsebojni ljubezni bosta že mogla prenašati breme novega življenja.

21. junija, na god svetega Alojzija, smo v velikem številu spremili pred poročni oltar v župnijski cerkvi Justo Kristanovo iz Blata. Za ženo si jo je izbral Friderik Stuk, orožnik v Selah. Justa je bila ves čas dobro dekle in je delala čast dobri Kristanovi družini. Bila je vnet članica Marijine družbe in III. reda svetega Frančiška. Po svojem zakramentalnem življenju je mogla biti lep zgled ostali mladini v župniji. Ni je bilo skoraj prosvetne ali verske prireditve v Šmihelu, da bi ne imela, če ne glavne, pa vsaj kako stransko vlogo. Bila je vedno vesela, vsakemu je znala povedati kaj razvedrilnega. Znala je res tako lepo vezati vero in življenje. Za ta lep dekliski zgled smo ji vsi hvaležni in želimo, da bi bila taka tudi kot žena in mati.

23. junija je začel družinsko življenje France Zuntar iz Črgovič. Za nevesto si je izbral Ferdičovo Micko iz Črgovič. Tako je Ferdičeva hiša dobila novega gospodarja. France je bil več let vnet cerkveni pevec, kar bo, upamo, ostal še naprej. Tudi drugače je bil res dober in vesel fant od fare in pričakujemo od njega, da bo nadaljeval zgledno krščansko življenje pri Ferdičevih, kakršnega smo pri tej hiši navajeni daleč nazaj.

Vsem gornjim parom želimo veliko sreče in blagoslova božjega v novem življenju!

OSOJE

Že pred meseci smo poročali, da je starodavna samostanska cerkev v Osojah v resni nevarnosti. Razpokline v obokih kažejo, da se stavba nekako useda. Strokovnjaki so najprej sodili, da je vzrok usedanja kakšen podzemeljski vrelc. Cerkev stoji namreč ob vznožju gore, odkoder sili voda v jezero. Sedaj pa so tehniki ugotovili, da se stolp useda, ker ima pretežno glavo. Pred leti so namreč stolp zvišali in obremenili z velikim nastavkom. Poleg tega pa so v stolpu še težki zvonovi. Stolp sloni na štirih stebrih sredi poslopja. Sedaj bodo stebre podložili s primerno močnimi betonskimi ploščami. Koliko bo to veljalo, je precej težko reči. Vendar pa stroški ne smejo biti vprašanje. Kajti cerkev je po svoji starosti in po slovečih Frohmüllerjevih slikah tak zgodovinski spomenik, da se ne sme pustiti, da bi propadel.

Nekaj

o nekem spomeniku

Na pokopališču smo, na mestu, kjer vladava večnost. Tukaj mirno spe svoje poslednje spanje oni, ki so trpeli v življenju, in oni, ki so bili srečni; stari in mladi, žrtve in krivci. Kajti v onostranstvu, kamor so odšli njih duše, ni več prostora za naše zemeljske strasti, tam je zadnji večni mir in večni spomin. Celo za tiste, ki ne verujejo v posmrtno življenje, je pokopališče sveto mesto pred vrati, kjer se morajo zaustaviti vse posvetne strasti in mržnje. Mnogokrat v teku dveh strašnih vojn je bilo videti, kako na skupnem pokopališču spe drug poleg drugega bivši nasprotniki, a spe mirno, kajti tam, kjer so sedaj, ni več človeške mržnje. Ko stopi človek na pokopališče, pa naj bo krščansko, muslimansko, judovsko ali kakršnokoli, se čuti majhnega pred večnostjo, tako minljiv v tem življenju, ter se pomiri pred veliko tajnostjo, ki se imenuje smrt.

Pokopališče ni samo prostor, kjer spe mrtvi. Pokopališče je mesto, kjer molijo živi, kjer se izjokajo, trpe ter doživijo srečne dni. Vsled tega je pokopališče sveto mesto tudi za one, ki ne verujejo v drugo življenje.

Pokopališče je mesto večnega miru in odpustanja. Kadar pa na takšem prostoru vidimo nek spomenik, ki namesto da nas poziva k miru, nas poziva k ponovni borbi in mržnji, smatramo vključ priznanju njegove umetniške vrednosti, da ne spada tja.

Na nekem trgu, kjer izigravajo človeške strasti, kjer na odrih govore doneče besede, kjer se ljudje bijejo vsak za svojo idejo, tamkaj bi tak spomenik mogoče bil na mestu. Toda za ta poziv v boj, a predvsem na mržnjo ni prostora tam, kjer mora vladati mir, žalost in pozabljenje.

MAUSER KAREL:

KAPLAN KLEMEN

ROMAN
(Nadaljevanje)
15.

Ustrašil se je blodne misli. Z opotekajočimi koraki je pritapljal misel iz adventske oracije in se ustavila tesno ob Klemenovem srcu.

Excita, quaesumus, Domine, potentiam tuam, et veni!

Klemen moli s stisnjenimi ustnicami.

»Veni, Domine, veni!«

Jelkine oči sijajo skoz sneženi zastor, velike so, proseče, solzne in mehke kakor jagnetove. Prav pred oknom sijajo in prosijo.

Klemen čuti vročino v glavi. Kakor da prihaja slabost vanj in se mu razteka po udih.

Toda za oknom raste Modriševo srce, veliko nerodno srce, opljuvano, pohojeno.

Veter se je vzdignil za vogalom in butnil v vrtnec snežink. Okno je zaječalo, toda Klemenu se je zdelo, da so zavekali na cesti Klemenčevi otroci, da je otožno zagrulila Jakopinova grlica, da je stari Gabrovec spustil mrtve roke na zglođane stranice stare postelje.

Jelkine oči so rosne zginile od okna. Snežinke zunaj so se vrtile v divjem plesu in svetilka pred mostom je nihala.

Klemen se je vračal v svojo sobo. Pred vrati je za trenutek postal, nato pa tiho odprl in sedel k svoji mizi.

Roka je sama segla po svetem pismu. Apostolski listi.

Pavlovo pismo Rimljanom. Z očmi beži Klemen po črkah.

Noli vinci a malo, sed vince in bono malum! (Rom 12).*

Klemen zapre knjigo in se zastirni v steno. Nato zapre oči in tako čaka na zvonjenje.

*

Sneg je zapadel in vreme se je uneslo. Klemen je bil obojega vesel. Težke misli so utonile, kakor da jih je prekril sneg.

Zima se je nagnila v božič. Počitnice so prišle mimogrede. Klemen se jih je to leto veselil. Kremenc mu je dovolil, da vzame s seboj na počitnice Janeza. Naj se fant naje gorenjskega zraka. Doma jih bo še dovolj ostalo.

Kremenčev fant je bil ves iz sebe. Kar ponoreti je hotel.

Ravnatelj je naznanil začetek počitnic in semeniška vrata so se odprla. Prvi so odhajali.

Klemen se je popoldne spustil v »Sibirijo«. Moral se je zmeniti s Kremencem zavoljo odhoda.

Janez je kar odskakoval.

»S prvim vlakom bi šla. Ob sedmih.«

Janezu je prav, Kremencu tudi.

»Samo nadlego boste imeli,« je vsa srečna Kremenka.

Klemen se samo smeje. Nato vzame v naročje Klemenčeka. Meče ga v zrak in lovi na roke.

Otrok se smeje, Kremenc pa kar mendra od veselja.

»Radi vas imajo otroci. Nekaterim ni prav.«

»Resnika mislite,« pogleda Klemen od strani.

Kremenc samo prikimava.

* Ne daj se premagati slabemu, temveč slabo z dobrim premagaj!

»Tudi Križnar me je špiknil zadnjič,« izkolca čez čas.

»Križnarja je škoda,« se zresni Klemen. »Zmožen človek, le preveč strupen. Samo črno vidi.«

Kremenc noče nič reči.

»Kaj pa Koritnikova?« vpraša Klemen.

»Zaprta je zavoljo vlačuganja. Škoda za dekleta. Zavoljo očetove pijače se je prodajala. Sprva po sili, zdaj se je navadila.«

Potlej se pogovor razpletel.

Tako pozno se Klemen Gornik še ni vračal iz »Sibirije«.

Barake so ležale v temi. Skozi zakrpana okna so mežale luči. Klemen je stal na cesti. V temi so se mu zdele svinjakom podobne barake še nižje, črne igrače, ki so jih mestni otroci vrgli na smetišče.

Noč je bila zvezdnata in hladna. Klemen je odšel po gazi na glavno cesto.

Ko je prišel v svojo sobico, je takoj legel. Kovčeg je že čakal. Zjutraj, ko je stopil pred semenišče, je bil dobre volje. Kremenc je že čakal.

S pordelimi, premrtimi rokami je stal pred portalom. Z velikimi zakrpanimi čevlji je bil podoben posebljeni bedi.

»Nimaš rokavic?«

Odkimal je.

Klemen je snel svoje in mu jih nataknil na roke, čeprav se je fant branil.

»Revež. Preslabo si oblečen za ta mraz.«

Potlej je snel še svoj volneni šal in mu ga zavezal okoli vratu.

»Mene ne zebe.«

Nato sta mahnila proti Resljevi cesti. Hodila sta hitro. Janez je skoraj tekkel.

V vagonu je bilo prijetno toplo. Kremenc je sedel k oknu in skušal z dihanjem staliti ledene rože.

Klemenovo srce je bilo zvrhano sreče. Malo pred škofjo Loko je dejal.

»Tako lepega božiča še nisem imel nikoli.«

»Kako to?« se začudi Janez.

»Ker imam letos tebe s seboj.«

Janezove oči se globoko smehljajo.

Vlak mirno drdra čez belino. Ko se zažene v radovljiški breg, se Klemen in Janez pripravljata.

»Kar peš bova mahnila. Vem, da bi rad veliko videl. Če bova krepko hodila, ti ne bo mraz.«

V Lescah sta izstopila. Janezove oči so zastrmele v gore.

»Tam sem jaz doma,« je zamahnil Klemen proti blejski strani.

Nato sta zahrustala v sneg.

Janez je bil dober za hojo. Z nerodnimi čevlji je lovil Klemenove korake.

Na Bled sta kar padla. Nato se je Klemen unesel.

»Prehitro hodimo, kajne?«

Janez je samo veselo pokimal. Lica so mu bila zardela od mraza in hitre hoje.

Proti Gorjam sta rinila počasneje. Tudi pot je bila slabša. Stopinje so odletavale.

V Klemenu je bilo eno samo veliko pričakovanje. Kako bodo mati pogledali?

Janez je kar nekam utihnil. Klemena so ustavljali prvi znanci. Tudi Janezu so segali v roke.

»Preden boš šel nazaj, ga le k nam pripelji. Prazen ne bo šel nazaj.«

Kremenčev je ves zmeden.

Pri Gornikovih je bilo veselja čez mero. Mati so koj pripravili čaj s slivovko. Janez je sedel za košato mizo in se držal samo Klemena. Zmeden je bil in komaj sproti odgovarjal na vprašanja. Gornikovca je kar naprej bodla vanj.

Popoldne sta šla k župniku. Gospod Venčel so ravno sedeli pri peči. Kar vrglo jih je pokonci.

»Sedem Samarij, Klemen!«

Segla sta si v roke.

Janez kar ni mogel prav do besede, ko so ga župnik z živimi očmi merili od vrha do tal.

SOBOTA, 26. junija:

7.15 Iz svetovnega tiska.
17.10 Pregled sporeda za prihodnji teden.

NEDELJA, 27. junija:

7.30 Jutranja glasba.
17.10 Poročila.
19.30 Polurna oddaja.

PONEDELJEK, 28. junija:

7.15 Zgodovinsko predavanje.
16.00 Potovanje po svetu.
17.10 Poročila.

TOREK, 29. junija:

7.15 Poročila in jutranja glasba.
17.10 Poročila.

SREDA, 30. junija:

7.15 Poročila in jutranja glasba.
17.10 Poročila.

ČETRTEK, 1. julija:

7.15 Zvočni tehnik.
17.10 Poročila.
19.30 Polurna oddaja.

PETEK, 2. julija:

7.15 Jutranja glasba in poročila.
17.10 Poročila.

Radio London

London (BBC) oddaja od 10—10.15 min. v hrvaščini in od 10.15—10.30 v slovenščini. Oddaje so na srednjih valovih: 205 m in 235 m in na kratkih 25 m, 31 m in 41,2 m.

KMEČKO POSESTVO

s strokovnim vodstvom v bližini Gradca sprejme 1 ali 2 Slovence v takojšnjo stalno zaposlitev. — Naslov v upravi »Koroške kronike«.

IŠČEM

strokovne ali kake druge primerne zaposlitve na žagi v okolici Celovca, po možnosti s stanovanjem za tričlansko družino. Pripravljen sem vzeti v najem tudi manjše posestvo na Koroškem. Ponudbe pošlani na upravo »Koroške kronike«.

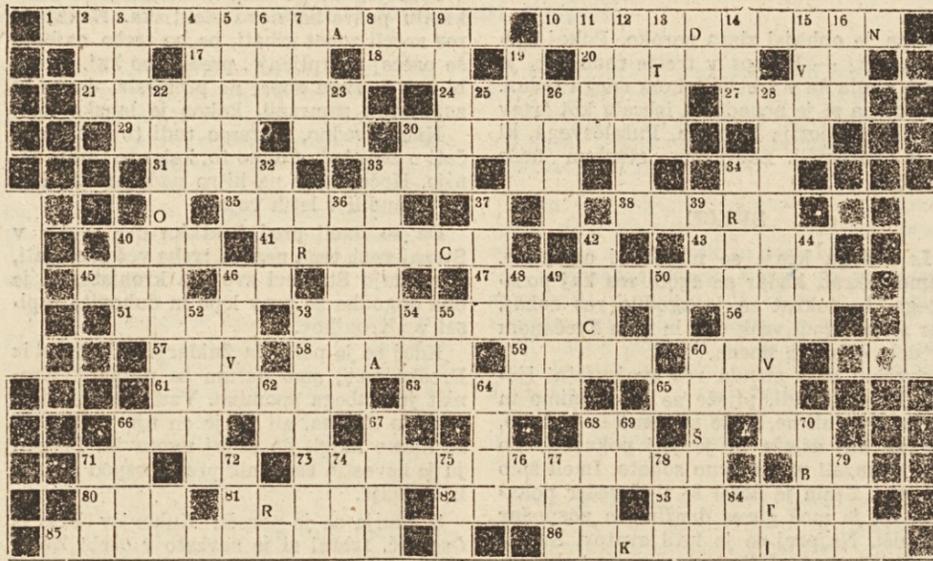
Za dobro voljo

Resnica je nevarna

Sodnik: »Najbolje je, če poveste resnico.«
Obtoženec: »To pa že ne! Enkrat sem jo, pa mi je še danes žal.«

ZA NEDELJSKO POPOLDNE

Križanka: »Josip Jurčič«

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1 eno prvih Jurčičevih leposlovnih del; 10 Jurčičev najboljši roman iz kmečkega življenja; 17 tekočina; 18 koroški izraz; 20 domače moško ime; 21 povest, pri kateri se je Jurčič naslonil na narodno pesem; 24 Jurčičev rojstni kraj; 27 samcat, samo eden; 29 preteklega leta; 30 znamka avtomobilskih gumijastih obročev; 31 vodna žival; 33 francosko-nemška obmejna reka; 34 kratica za »plemenit«; 35 svetopisemski prerok; 38 ljubezen (italijanski) 40 kratice avstrijske poročevalske službe; 41 del vrta; 43 okrasek, lepota; 45 krepak, pošten; 47 Jurčičeva zgodovinska povest; 51 nočna ptica; 53 Jurčičeva povest; 56 železnik; 57 debel motvoz; 58 to znajo pa vaški fantje; 59 znamka avtomobilov; 60 pisan ptič; 61 potna, beraška torba; 63 pomoč, naslonitev; 65 letni čas; 66 tujka za plin; 68 del kolesa; 71 kratica za kemično prvino; 73 glavna oseba iz Jurčičevega romana »Deseti brat«; 80 znamka otroške moke; 81 otok v Sredozemlju; 82 visoko listnato drevo; 83 tuje moško krstno ime; 85 Jurčičev najpopularnější roman; 86 Jurčičev roman iz francoskih časov.

Navpično: 2 tečaj; 3 uhata žival; 4 žensko krstno ime; 5 prvi sloven. časopis, Bleiweisov glasilo; 6 velelnik glagola iti;

7 upanje; 8 kratica za »delniška družba«; 9 Jurčičeva zgodovinska povest; 11 ustanovitelj zgodovinske arabske dinastije; 12 znamenit slap na Gorenjskem; 13 državni proračun; 14 del voza; 15 prva jutranja svetloba; 16 delec, tvorjen pri elektrolizi; 19 evropsko pogorje; 22 vrsta prometa; 23 igralna karta; 25 pamet, razum; 26 nemško mesto, znano po tovarnah stekla in optičnih aparatov; 28 kraj na Gorenjskem; 30 povratno-osebni zaimsek; 32 vodna tvorba; 33 gora na Gorenjskem; 34 potrdim; 36 nalezljiva bolezen; 37 vežbanje, vežba; 39 sedež vida; 40 umetnost (latinski); 42 pobiljevalnica v onostranstvu; 44 pijača; 46 ljudski izraz za debelega, robatega človeka; 48 vstaja, nasprotovanje; 49 poljski sadež; 50 enota električnega toka; 52 vesel glas; 53 Jurčičeva drama iz življenja Starih Slovanov; 54 moško ime; 55 eden izmed čutov; 60 oseba iz Jurčičevega »Desetega brata«; 62 igralna karta; 64 del hiše; 66 planinska divjad; 67 izraz pri množenju; 68 mesto v Skandinaviji; 69 kratica za »socialistična partija«; 70 glasbeni instrument; 71 svetopisemska oseba; 72 drug izraz za smuči; 74 očka; 75 in tako dalje; 76 vrsta pesnitve; 77 kraj v cerkvi; 78 veznik; 79 lončena posoda; 84 kratica za »slovenski narod«.

Ali se izplača

Lenka: »Liza, ali si res odslovila kuharico in sedaj sama kuhaš? Saj ti se ne izplača.«

Liza: »O pač. Odkar sama kuham, moj mož polovico manj pojé.«

Razlika

»Odkar so ženske ostrizene, že res ne veš, kdo je ženska in kdo moški.«

»Prava reč! Pleše pa le ne spravijo skupaj!«

Izgovor

Sodnik: »...Torej celó najtežje bolezniste pisмено zdravili?!«

Mazač: »Seveda, zaradi nalezljivosti!«

Molčečnost

Gospa (novi služkinji): »Pomnite, kar se pri nas zgodi, se ne sme zvedeti! Ali znate molčati?«

Micka: »Pa še kako! Pri prejšnji gospé sem pobila najmanj dvajset krožnikov, pa še danes nihče ne vé.«

»Močan fant, salamihel! Veš kaj, Klemen, h krojaču ga pelji, k Blažku. Naj mu koj umeri obleko in do svetega večera mu jo mora narediti. Povej, da sem jaz rekel.«

Janez je živo pogledal Klemena, potlej pa ječjal zahvalo. Župnik Vencel so že gledali fantove čevlje, nato pa udarili Klemena po rami.

»To je tvoj fant, kajne?«

»Moj fant, gospod župnik.«

Vencel so zadegali klobuk na glavo.

»Gremo k Ferjanu.«

Janez je šel v sredi. Ljudje so se odkrivali in začudeni strmeli, odkod se je vzel neznan fant.

Ferjan je bil ves sladek.

»Imaš kakšne močne čevlje? Tale fant je skoraj bos.«

Ferjan je nosil z vseh polic.

»Kateri so ti najbolj všeč, Janez?« so bili Vencel ves mehak.

»Prav si izbral,« so se zasmejali, ko je Kremenčev segel po močnih kvetrovcih.

Nato so župnik plačali.

Še Klemenu je bilo neizrečeno dobro pri srcu. Janez je bil pa ves iz sebe.

Koj nato je Klemen s Kremenčevim odšel še k Blažku. Brž sta opravila.

»Vidiš, pa boš nov za božič,« je bil Klemen srečnejši od Janeza, ko sta se vračala.

Kremenčev skoraj ni mogel govoriti.

*

Božič je bil lep. Klemen ga še nikoli ni tako globoko doživel kakor to leto.

Dnevi so kar minevali. Klemen bi jih zavoljo Kremenčevega rad zategnil. Fant se je bil privadil in kar popravil se je. Toda slovo je bilo pred vrati.

Odšla sta v ponedeljek opoldne. Prtljago jima je zapeljal na kolodvor Požgaj, ki je imel opravke v Lescah. Klemen in Janez

pa sta jo udarila peš. Ni se jima dalo peljati. Na saneh je mrzlo, hoja pa človeka naglo ogreje. Sicer ju je Gornik silil, da bi se peljala, ker je bilo kazno, da bo pričelo mestu, toda Klemen se ni dal ugnati.

In res je še pred Bledom jelo naletavati. Ko sta zavila v Boben, je že pošteno kacalo.

»Na, pa so oče imeli prav,« se je zasmeljal Klemen. »Boljši bi bilo iti s sanmi.«

Kremenčevemu je bil pa sneg kar všeč. Prijazno se mu je zdelo riniti v goste snežinke, ki so zastirale pogled po cesti. V gmajni je bilo tiho, samo potok ob cesti je šumel in se neugnano poganjal proti Savi.

Ravno pred mostom sta imela srečati avto. Klemen in Janez sta se umaknila. Avto je počasi vozil mimo, nato pa nenadoma obstal.

Klemen se je ozrl. Kakor da ga je neznan sila zabila v tla, je obstal.

Iz avtomobila je stopila ženska in ga poklicala po imenu. Ni se mogel premakniti.

Ženska v dragocenem kožuhu je šla proti njemu. Klemen je videl njene velike začudene oči, ki so strmele skozi snežinke.

Snela je rokavico in mu ponudila roko.

»Pozdravljen, Klemen.«

Klemenova roka je čudno trda, kakor posušena.

»Se pelješ na Bled, Jelka?«

»Da.«

Skoz sneg je prihajal moški v težki sivi suknji, se odkril in se priklonil.

Klemen mu je ponudil roko in se predstavil.

Neznanec se je znova priklonil.

»Adolf Meglič.«

Trgovec, ga je po vedenju sodil Klemen.

»Gresta na kolodvor?« tiplje Jelka za besedami.

V VELIKI BRITANJI UPORABLJAJO HELIKOPTERJE ZA BOJ PROTI RASTLINSKIM ZAJEDALCEM

V bližini Cambridgea so predvajali pretekli teden prvič pred javnostjo praktično nov način za pobijanje rastlinskih zajedalcev in rastlinskih bolezni iz zraka. Pri tem so uporabili helikopter ter je enostavnost manevriranja s tem letalom kak meter nad zemljo napravila globok vtis na gledalce.

Tudi v Združenih državah so nedavno izvršili enake poizkuse, toda angleška metoda se poslužuje nove tehnike, ki sloni na resnično novem načelu.

Zračni tok, ki ga povzroča propeler helikopterja, ki se giblje z brzino 40 km na uro, uporabljajo za razprševanje sredstva za uničevanje zajedalcev. Zračni tok razpršuje tekočino na vse dele rastlin enakomerno, kar je bilo do sedaj težko doseči. Helikopter lahko leti zelo nizko, do pol metra nad vrhovi rastlin, lahko leti naprej in nazaj ter lahko obstane tudi nad isto točko več minut.

AVTOMOBILSKI PROMET V ZDRUŽENIH DRŽAVAH

Avtomobilski promet v Združenih državah bo dosegel letos verjetno 32 milijonov osebnih avtomobilov in 7 milijonov tovornih avtomobilov, kar pomeni 75% povišanje proti letu 1926. Sedanja povprečna kilometražja ameriškega avtomobila (16.000 km letno) je dvojna od kilometražje leta 1926.

HIDROAVIJSKA LETALIŠČA V AMERIKI

Po poročilu Urada za civilno letalstvo je sedaj v Združenih državah 452 hidroavionskih letališč (to je 76 več kot lani), ki ležijo v raznih delih dežele in omogočajo transkontinentalne polete na štirih različnih progah.

KOLEKTIVNA POGODBA GRADBENIH DELAVCEV

Po pogajanjih, ki so trajala dva dni, so pretekli petek sklenili v Linzu zvezno kolektivno pogodbo gradbenih delavcev.

Točnejšo izdelavo pogodbe bo izvršil uredniški odbor, ki se bo sestel v kratkem in izdelal pogodbo v končno veljavni obliki. V naslednjem moremo zato navesti samo bistvene točke, kakor bodo navedene v tej pogodbi.

1. Dnevno plačevanje nadur s 50 odstotki. Do sedaj so plačevali nadure tedensko, tako, da so v času izpada vračunali prejšnjene nadure kot navadne ure brez dodatka.

2. Nočno delo se šteje od 20 do 5 ure in bo plačano 100 odstotno, delo ob praznikih 150 odstotno, razen tega pa še plačilo praznika kot takega.

3. Točka božičnega plačila je bila rešena sledeče: po štirimesečni zaposlitvi polovična tedenska mezda, ob končanju zaposlitve isti del, pri zaposlitvi 14 mesecev v teku dveh let en teden.

4. Plačilo v slučaju bolezni je določeno s 25 odstotki skozi osem mesecev.

Bistvenega pomena je tudi ureditev dodatkov, kakor n. pr. višina, nevarnost, nečistoča in druge okolnosti, ki otežkočajo delo. Za te slučaje so določili 5 do 25 odstotno plačilo.

POMLADNI VETROVI

Ecce, adsum. (Is. 58)*

Klemen se nekaj dni sem ni mogel umiriti. Kar postopal je sem in tja in k študiju se je moral naravnost siliti.

Zadnje srečanje ga je zbudilo.

Gospa je postala, mestna dama. Z avtomobilom se vozi na letovišče.

Na Svečnico popoldne je vse razumel. Niti z očmi ni trenil, ko se je ustavil ob debelo tiskani novici v časopisu.

Danes se bosta poročila gospodična Jelka Robežnik, učiteljica, in gospod Adolf Meglič, veletrgovec. Bilo srečno!

Nekaj kakor roganje je hotelo vstati v Klemenovem srcu. Zmagal sem. Ostal sem na vrhu.

Toda čim dlje je gledal v velike črke, tem bolj ga je grabila čudna otožnost. Zdaj šele je prav za prav postavljen večni zid med njim in njo. Zdaj šele je ugasnila zadnja iskra, ki je mogla še tleti. Vse dotlej so bila še odprta vrata, še je bil izhod, še bi mogel priklicati nazaj minule sanje in jih uresničiti.

Zdaj ne živi več Jelka Robežnik, zdaj živi samo še Jelka Meglič, pred Bogom in zakonom žena veletrgovca Megliča.

S tresočo se roko Klemen zgrne časopis, ga zmečka v kepo in porine v peč. Nato tiho utone na hodnik.

Zahrepenel je po tišini v kapeli.

Usedel se je v zadnjo klopi in podprl glavo z rokami. Nikogar ni bilo v kapeli. Od streh je kapljala voda. Sončen dan je bil in sneg se je topil. Klemenu se je zdelo, da so kaplje velike solze, ki se ne morejo ustavit.

* Glej, tu sem.

(Dalje prihodnjilj)